

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

“BİRLİK HABERLERİ ve TMMOB ÖRGÜTLÜLÜĞÜNDEKİ YERİ”

- Panel
- Geçmişten Geleceğe Karikatürlerle TMMOB
- Birlik Haberleri Yayın Kadrosu

ANKARA
18 Ekim 2001

ISBN
975-395-608-8

Baskı
Kozan Matbaası

Baskı Tarihi
Temmuz 2003

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Atatürk Bul. No:131 Kat:9 Bakanlıklar-ANKARA
Tel: (0312) 4181275 Faks: (0312) 4174824
web:<http://www.tmmob.org.tr> e-posta:tmmob@tmmob.org.tr

TEOMAN ÖZTÜRK'ÜN ANISINA SAYGIYLA...

TMMOB YÖNETİM KURULU

PANEL AÇILIŞ KONUŞMASI

Serdar Ö. Kaynak
TMMOB Yürütme Kurulu Üyesi

SERDAR Ö. KAYNAK- “Birlik Haberleri ve TMMOB Örgütündeki Yeri” adlı panele hoş geldiniz.

Bu panelde, TMMOB’nin mücadelesinde, geçmişinde önemli bir döneme damgasını vurmuş olan Birlik Haberlerini araştıracağız.

Ne olursa olsun, bir örgüt geçmişini bilmez ise, geçmişindeki başarıları bugüne, bugünün başarılarını da yarına taşıyamaz. 1974 ve 1980 döneminde Birlik Haberlerinde çalışan, emeğini katan, gecesini gündüzüne katan ağabeylerimiz aramızda. Yavuz Önen ağabeyimiz, Birlik Haberleri Yayın Sekreteri, 25-33-34-35. dönem Birliğimizin Başkanı; Yalçın Çilingir ağabeyimiz, Birlik Haberleri Yayın Komitesi Sekreteri; Nevzat Şenol ağabeyimiz, Birlik Haberleri Yayın Sekreteri ve şimdiki Birlik Başkanımız Sayın Kaya Güvenç.

Şüphesiz ki sadece bunlar değil, Birlik Haberlerine katkı verenler; daha bir sürü ağabeylerimiz var, ama kendilerinin çok önemli işleri oldukları veya yurtdışında oldukları için bu panele katılamadılar.

Bizlere bu panelde değerli bilgilerini aktaracak olan ağabeylerimiz, Birlik Haberlerinin her yönüyle anlaşılmasını sağlayacaklardır. Kendilerini panel masasına

PANEL

“BİRLİK HABERLERİ ve TMMOB ÖRGÜTLÜLÜĞÜNDEKİ YERİ”

Oturum Başkanı

Kaya Güvenç

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

Katılımcılar

Yavuz Önen

(25, 33, 34, 35. Dönemler TMMOB Başkanı, Mimar)

Yalçın ÇİLİNGİR

(24. Dönem TMMOB II. Başkanı, Maden Y. Mühendisi)

Nevzat ŞENOL

(1976- 1977 Dönemi Birlik Haberleri Teknik Sekreteri)

KAYA GÜVENÇ - Arkadaşlar, hepimize iyi akşamlar.

2001 yılı Mühendislik-Mimarlık Haftasının ilk etkinliği, "Birlik Haberlerinin Yayına Başlaması, TMMOB Örgütülüğüne Etkileri" Aslında bu bir panel değil, bir söyleşi; geçmiş günleri, biraz o günün koşullarını anabilmek ve o günkü koşullarda gerçekten Birlik Haberleri nasıl çıkıyordu, nasıl bir işleyiş vardı, yazılar nasıl bulunuyordu, bununla ilgili Serdar arkadaşımız zaten bir dizi soruları da gündeme getirerek söyleşiye bir temel hazırladı. Kendisine, böyle bir etkinliği düzenlediği için Yönetim Kurulu adına teşekkür ediyorum, ayrıca dışarıdaki sergi düzenlemesi için de teşekkür ediyorum. Sergi için katkılarından dolayı Mükremin Mungan'a da teşekkür ediyorum ve söyleşimize başlıyoruz.

Önce Yavuz Önen; buyurun.

YAVUZ ÖNEN- Değerli arkadaşlar; Birlik Haberleri, bir dönemin sosyal mücadelesinin, mühendisler-mimarlar ortamındaki çok değerli bir ürünü. Bu nasıl oldu, nasıl örgütlendi, nasıl çıktı; bunu biraz anlatmaya çalışacağız.

1974 yılında başladık; ben, cezaevinden tahliye olduktan sonra, Teoman Öztürk Başkanlığındaki Yönetim Kurulu önerisiyle -ki, o sayfayı kapattığımızı zannediyorduk- yeniden meslek odalarında görev aldım ve Birlik Genel Sekreteri oldum. Birlik Haberlerinin ilk üç sayısını, A4 sayfa büyüklüğünde olan bir yayın olarak çıkarmaya başladık. 5 bin basıyorduk, aylık bir yayın organıydı o. Ancak dünya ve Türkiye öyle şartlarda, mühendisler-mimarlar öyle şartlarda yaşıyorlardı ki, farklı bir yayın organına ihtiyaç duyduk; daha çok şey anlatabilecek, tezini ortaya koyabilecek, mühendislerin-mimarların tezini, ideolojik çerçevesi içerisinde mühendislik-mimarlık alanındaki sorunların ne olduğunu anlatacak bir yayın organına ihtiyaç var diye düşündük. Düşündük diyorum; gerçekten bir de işin yönetim kademesine bakalım, kimler düşündü, nasıl bir kadroydu bu?

Hemen şunu söyleyeyim: Görev başında olan kadro, kapasitesi geniş olan, yüreği geniş olan, beyni geniş olan, bakış açısı dünyayı kavrayan bir kadroydu, o kadronun Yönetim Kurulunda yansıyan temsilcileri vardı. Tabii ki Yönetimde Teoman Öztürk vardı, Yönetim Kurulu Başkanı olarak, bu kapasiteyi hemen hayata geçirebilen en önemli etkeni; Sekreterlik düzeyinde hazırladığımız bu önerimizi hemen hayata geçmesi için Yönetimde gerekli olan kararı üretmede ve Birlik Haberlerinin örgütlenmesinde ve çıkmasında gerekli olan bütün ortamı sağlamada çok önemli bir faktördü. Bu demin anlattığım kapasitenin, bakış açısının temsilcisi olarak Teoman Öztürk'ün bu üründe çok önemli bir yeri var. Yönetim Kurulunda da tabii ki bu görüş açısı altında birleşen arkadaşlarımız vardı; ama şunu da hatırlatmak isterim ki, sıkıntılar da vardı. Neden? Çünkü 5 bin basan, 15-20 sayfalık bir mütevazı bülten çıkarırken 50 bin basılacak ve her üyeye tek tek postalanacak bir garabetten söz ediyorduk; nasıl olacak bu? Biz, eski yönetimden kapalı bulunan TMMOB'nin anahtarını zar zor almışız, yeni bir yer kiralamışız, bir sekreterimiz var, bir genel sekreterimiz var, bir de yayın için bir-iki arkadaş başlamış; bunlarla 50 bin tirajlı bir yayın organı çıkaracağız. Kuşkusuz Yönetimde çok zorlandık; ama her zaman olduğu gibi, biliyorsunuz bir şeyin doğmasından önceki dölleme, en hızlı spermlerin sağladığı bir şeydir. Açık söyleyeyim: TMMOB'de de hızlı spermler bu işi döledi ve bu iş hayat buldu, gelişti.

Biz, o dönem çıkardığımız ilk üç sayıdan sonra nasıl yaptık; TMMOB örgütlülüğünü göz önünde tuttuk. Odaları var, Birlik Haberlerini besleyecek, odalarla gürül gürül bir ilişki ağı kurulmaya başlandı. Başka? Uzmanlık alanlarında, özellikle üniversitelerde tanınmış arkadaşlarımız, dünya görüşümüze yakın ya da sempati duyan arkadaşlarımızın katılımı sağlandı. Yayın organı, bir anlamda hem bir dönemin sesini, ideolojisini ve sorunlarını veriyordu, bir yandan da odalarla Birlik arasında çok ciddi düzenleyici bir unsur olmaya başladı; ilişkiler düzenlendi, karşılıklı bir iletişim başladı, bu da çok önemli. Fakat kısa zamanda gördük ki, 50 bin kişiye tek tek giden bir yaygın organı, doğal olarak üyelerle odaların ve dolayısıyla üyelerle Birliğin arasında da köprüler kurmaya başladı. Birden bire çok önemli bir ortam doğdu ve her konuda; yalnız gündemi takip eden bir yayın organı olmaktan çıktı, kısa zamanda gündem yaratan, ülke sorunlarının stratejik önemini vurgulayan bir yayın organı haline geldi ve çok kısa zamanda bu yayın organı mühendis-mimar ortamının dışına taşı, toplumla bağ kurmaya başladı. Dikkat ederseniz, Birlik Haberlerinde yalnız mühendislik-mimarlık sorunu yoktur, yalnız politika yoktur, sanat vardır, sanatın her çeşidi; karikatür, tiyatro, sinema, edebiyat, şiir vardır. Konjonktüre bağlı olarak Birlik Haberleri devrimci sanat perspektifiyle buluştu, Türkiye'nin çok değerli sanatçılarının da ilgi duyduğu bir organ haline geldi, bir güzelliği de budur. Ben, o dönemde bütün bu dostlarla bir arada bulunmak, tanışmak fırsatı buldum ve bir arada da nasıl daha ileri bir yayın organı çıkarırız, onları konuşmaya başladık.

Peki nasıl oldu da, bu dalga böyle bir ürün çıkardı; birkaç kelimeyle onlara değinmek isterim: Türkiye, 74'e geldiğinde, çok ciddi sorunlar yaşamıştı; 12 Mart Muhtırası, 27 Mayıs Anayasasının sağladığı demokratik ortamı hedef olan bir darbe olarak, bir müdahale olarak, "temel hak ve özgürlüklerinin geniş geldiği, topluma büyük geldiği" savıyla toplumu bir operasyona tabi tutmuştu, Türkiye demokratik kamuoyu bir yara almıştı. Toplumun buna tepkisi oldu. Biliyorsunuz Cumhuriyet Halk Partisi seçim hileleri olmasa tek başına iktidar olacakken, bir koalisyonla iktidar olabildi. Bir rövanşın adımları da yavaş yavaş atılmaya başlanıyordu, toplumsal muhalefet aktif olmaya başlamıştı. Bu 74 dönemi, böyle bir dönem. Türkiye, dünya ilişkilerinde çok ciddi sorunlar yaşıyordu; 74'te Kıbrıs Harekatı var biliyorsunuz ve aynı yıllarda Avrupa Ekonomik Topluluğuyla -o zamanki adı- ilişkilerini gözden geçiriyordu.

TMMOB ortamı, işte bütün bu sorunların tartışıldığı, konuşulduğu bir ortam haline de gelmişti; çünkü dünya kapitalizmi kendini yeniden düzenliyordu ve bizim alanlara müdahaleler başlamıştı. Özellikle Birlik Haberlerinde çok güzel yansımaları bulan kamusal alanın savunulması, bir tez olarak gündemin başına oturmuştu. Madencilik alanı; bakarsanız, en stratejik madenlerimiz nelerdir, neden acaba uluslararası tekeller şu şu alanlara girmek istiyorlar, neden Petrol Kanunu değiştirilmek isteniyor, ilk adım orada başlıyor, neden bor-boraks yağmalanıyor, dışa bağımlı bir sanayileşmenin sonuçları nelerdir, neden Türkiye tarımına başka bir yön verilmeye çalışılıyor, kıyıları neden yağmalanıyor, kentsel rant nedir, kentleşmenin sıkıntıları nelerdir...? Bütün bunlar dünya kapitalizminin yeniden örgütlenmesi aşamasında yaşadığımız çok önemli sorun alanlarıydı. İşte Birlik Haberleri, bu ve benzeri sorunların tartışıldığı bir ortamdı.

Birlik Haberleri'nde Türkiye'nin Dünya Bankası'yla olan ilişkileri ve ekonomik perspektiflerine dair temel tespitler yapılmış ve 25 yıl sonrasına ışık tutulmuştur. Nasıl oldu da bu kadrolar diz dize, dirsek dirseğe, omuz omuza Türkiye için, Türkiye toplumu için üretmeye başladı? O dönemde temel sloganımız biliyorsunuz, "bağımsızlık ve demokrasi" sloganıdır. Niçin böyle bir slogan var ve niçin Birlik Haberlerinin bütün temalarında bunları görürsünüz? Ulusal politikalara karşı, kamusal alana karşı çok ciddi bir emperyalist saldırı var da ondan. Bu yıllar bilim ve teknik alanında, mühendislik-mimarlık alanında da çözülmenin, yeni dünya düzeninin ilk adımlarının atılması nedeniyle, başladığı yıllardır. Bu ortamda ücret sorunundan her türlü örgütlenme sorununa kadar bütün konular, en geniş bakış açısıyla Birlik Haberlerinde yer aldı.

Haberleri nasıl topluyorduk? O zaman e-posta yok, faks yok, telefonlarımız var sadece. Ancak Birlik uğranılan bir yer haline gelmişti. Gidiş-gelişler var; sürekli iletişimle, ısrarlı bir çabıyla yazıları sağlıyorduk. Birlik Haberleri 15 günde bir çıkmaya başladı. Öyle ki bazen bazı yazıları takside, matbaaya giderken redakte etmek ya da bazı yazıları yolda yazmak gibi durumlarla da karşı karşıya kaldık. Tabii o zamanki teknik olanaklarla bugünkünü de yan yana getirmek lazım. Bizim için 50 bin basacak yegâne matbaa Günaydın Matbaasıydı. Veb ofset tesislerinde bunu ancak basabilirdik. İlgili arkadaşlar her sayı için matbaayla 2-3 gün sürekli çalışmak zorundaydı. Yani teknik boyutlarıyla da ciddi bir emek var, ciddi bir çaba var. Normal mesai saatleriyle ve normal bir iş gibi algılasak ve yaklaşırsak, Birlik Haberleri'nin nasıl üretildiğini asla çözemeyiz. Her aşamada olağanüstü bir çaba ve her kadronun olağanüstü becerisi söz konusu.

Peki üyelere nasıl gönderilirdi bu 50 bin tirajlı bülten? Tek tek katlanarak, posta makinesi ile pulu basılarak gönderilirdi. bazen 50 kişiye varan, ama en az 15-20 kişiyle çalışan ekipler, gün 24 saat 3 vardiya çalışırlardı. Mimarlar Odası'nın Konur Sokak'taki binasının bodrum katında üniversite öğrencileri gerçekleştirirdi bu mucizeyi. İşin bir boyutu da bu; öğrencilerle, üniversiteyle çok ciddi ilişkiler kurulmuştur. Üretiminde de öğrencilerin katkısı, payı olan bir yayın organı. Ben, 12 Eylül darbesinden sonra Avrupa'ya sürülmüş 40 bine yakın devrimciden bazılarıyla bazı yerlerde karşılaştığımda hep bana, "Yavuz ağabey, biz Birlik Haberlerini katlayan ekiptendik" derlerdi ve çok heyecanlıydım, onları bir kez daha kucaklardım. Ankara ortamında, Birlik Haberlerine bulaşmamış, ilgilenmemiş, ona emeğini, katkısını sunmamış üniversite öğrencisi yok neredeyse, hepsinin hatırası var orada. O nedenle ben, Konur Sokak'taki binayı bu açıdan da başka bir gözle algılıyorum.

Ben, bir boyutuna daha değinip konuşmamı noktalayayım, sonra devam ederiz. Birlik Haberleri çalışanları olarak iki kişiydik. Sekreter olarak benim sorumluluğum var, bir de yayın sekreterimiz var, böyle başladık; Birkaç sayı sonra bir Denetleme Kurulu devreye girdi. Yönetim Kurulu adına Denetleme Kurulu, 3 kişiden oluşan bir 'teftiş' heyeti. Bunun neden böyle olduğunu tahmin edebilirsiniz; bu da doğaldır, bunu bir eleştiri olarak söylemiyorum. Ancak Yönetim Kurulu baktı ki bu iş çok müthiş bir şekilde geliyor, çok ciddi tezler var ve çok müthiş bir kavga ortamına dönüştü, "durun bakalım" diyerek yayını çıkaranlarla yönetim arasında bir kademe oluşturdular. Sonra adı da rahatsızlık verdiği için,

Denetleme Kurulunu Yayın Komitesine dönüştürdük ve Yayın Komitesi Sekreteri de atandıktan sonra kadrolaşma yerine oturdu. Yayın Komitesini Odalardan gelen temsilciler oluşturuyor. Değişik dönemlerde değişik odalardan katılımı, 6-7 kişilik bir Yayın Kuruluyla biz bu işi sürdürdük. Benim TMMOB Genel Sekreterliğim 1 yıl sürdü, ancak ayrıldıktan 4 ay sonra bir kez daha 1,5 yıl sürecek bir Yayın Komitesi üyeliğim var, yani mutfağında çalışmaya devam ettim; çünkü o heyecanı yaşadıkten sonra bırakmak çok zordu.

Tabii Yayın Komitesinde, bugün pek çok alanda ünlü olmuş ve Birlik Haberlerinde yazı yazıp da pek çok alanda başarılı olmuş arkadaşlarımız var; hepsine yönetim başta olmak üzere tabii ve sevgili Teoman Öztürk'ün de adını bir kez daha anarak, bu ürünün, bu değerli ve onurlu mücadele aracının tarihte iz bırakmasına neden olmuş herkesi burada saygıyla anıyorum.

KAYA GÜVENÇ-Teşekkür ediyorum.

Aslında bu etkinliği temelde Teoman'ı Anma Etkinlikleri sırasında düşünmüştük; ama Ankara İl Koordinasyon Kurulunun programı yapıldığı için, bunu bozmadık, "Mühendislik-Mimarlık Haftasında bunu konuşuruz" dedik.

Devam edelim; Yalçın Çilingir...

YALÇIN ÇİLİNGİR- Yirmi yıl aradan sonra ilk kez bir topluluğa konuşuyorum. Heyacanımı gizlemeye ya da bastırmaya çalışmayacağım. Dilim sürçerse eğer şimdiden özür dilerim. Gerçekten de tanımsız duygular içindeyim. Nostalji denen duygu bu olsa gerek: Geçmişe özlem değil; geçmişi yaşamak belki!..

Birlik Haberleri'nin teknik yanından çok tarihsel boyutuna değineceğim. Birlik Haberleri, mühendis ve mimarların örgütlülüğünde, mücadelesinde ya da evriminde nereye oturuyor, hangi anlama geliyor, tarihsel önemi nedir, bu çerçevede bir perspektif sunmaya çalışacağım.

Mühendis ve mimarların tarihin hiçbir döneminde homojen bir yapıları olmadı. Gerek toplumsal koordinatları gerekse bileşimleri her dönem değişti; bazı dönemler iktidar erkinin bir unsuru oldular, bazı dönemlerde ise egemen bloğun dışına savruldu. Yaygın görünimleri ise aynı dönem içinde dahi genellikle farklı toplumsal statülere sahip olmalarıdır.

Mühendis ve mimarların toplumsal koordinatları, bir başka deyişle üretim ve iktidar bloğu içindeki yerleri Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasal evrimine bağlı bir gelişim gösterir. Mühendis ve mimarların birer aktör olmaktan çıkararak kendi olmaları için yeni bir bilince ve örgütlenmeye yönelmeleri, bu evrime sıkı sıkıya bağlı bir süreç izlemiştir.

Birlik Haberleri'ni bu tarihsel bağlamı içinde değerlendirmek gerekir. Misyonu bakımından salt Türkiye'de değil dünyada da örneği bulunmadığını sandığım bu özgün yayın deneyinin toplumsal önemini anlayabilmek için onu tarihsel gerçekliği içinde analiz etmek gerekmektedir.

Sorulması gereken temel soru şudur: Birlik Haberleri'nin tarihsel dinamiği nedir? Bu dinamik, izleyen yıllarda neden sönmelenerek etkisini yitirdi? Mühendis ve mimarları 1970'li yılların sonlarında merkezi bir yayın organı çıkarmaya

zorlayan toplumsal, ekonomik, ideolojik ve siyasal koşullar nelerdi? Siyasette ayrışmanın doruğa çıktığı bir tarih diliminde tüm siyasetlerin ortak paydasında yer alan ve benimsenen bir yayın organının inşasındaki becerinin gizi nedir? Bu soruların yanıtını, tarihe yapacağımızı yolculukta arayacağız.

Mühendislerin ilk ortaya çıkışları 19.yy'ın ilk çeyreğine kadar uzanır. İlk mühendislerin -izleyen yıllarda ise mimarların- ortaya çıkışlarındaki temel dinamik, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi kapitalist ülkelerde görüldüğü üzere sanayinin gelişmesi değil, ordunun modernizasyonuydu. Aslında bu dinamik salt mühendis ve mimarların ortaya çıkışlarının değil toplumsal, ekonomik ve siyasal tüm oluşumların da temelini, itici gücünü oluştuyordu.

İlginç olan aynı dinamiğin - bazı dönemler ikincil plana düşmesine karşın- güncelliğini koruyagelmesi, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet Türkiye'sine kesintisiz bir süreklilik göstermesidir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında uygulanan liberal ekonomi politikasıyla (1923-1930) bu dönemi izleyen ve 1930'lu yıllar boyunca uygulanan devletçi ekonomi politikası mühendis ve mimarların gerek niceliğinde ve gerekse niteliğinde önemli gelişmelere ve dönüşümlere neden olmuştur.

Bu değişim ve dönüşümlerden ikisi önemlidir: İlki çok sayıda öğrencinin Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak yurtdışına, eğitime gönderilmeleridir. Yurtdışına mühendislik ve mimarlık eğitimine gönderilen bu ilk kuşağın izleyen dönemlerde Türkiye'nin ekonomisinde ve politikasında önemli roller üstlendikleri bilinen bir gerçektir.

Döneme damgasını vuran ikinci önemli gelişme, mühendis ve mimarların Osmanlı'dan beri tarihte ilk kez yönetici statüye erişmeleridir. Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak sürdürülen topluma yeni bir ulusal kimlik kazandırma çabaları, bu bağlamda ideolojik bir harç işlevi görmüş, özellikle mühendis ve mimarlarda ulusalcı bilincin gelişmesinde temel etken olmuştur.

Mühendis ve mimarların Türkiye tarihinde kitlesel bir şekilde sahneye çıkışları, ülkenin ekonomisinde ve politik yaşamında etkin rol alışı, devletin ekonomiye doğrudan müdahaleci olduğu, iki beş yıllık sanayi planının uygulandığı 1930'lu yıllara rastlar. Bu dönemde ulusalcı bilincin etkisiyle biçimlenen kendi kendine yetme isteği, beş yıllık sanayi planları çerçevesinde kurulan ve işletilen sanayi tesislerindeki yabancı mühendislerin varlığına karşı bir tepkinin doğuşuna neden olmuştur. Türk mühendis ve mimarları bu dönemle birlikte devletin sanayi kuruluşlarındaki üretimi yönetmeye başlarlar.

Türkiye'de mühendis ve mimarların altın çağı 1930'lu yıllardır. Ulusalcı ve devletçi kimlikleri, ekonomik yaşamdaki mesleki önemleri ve iktidar bloğundaki konumları ve yüksek gelir diliminde yer alışıyla salt 1930'lu yıllarda değil izleyen yıllarda da -1940'lı yıllar- toplumdaki statülerini korumuşlardır.

Bu tarihsel gerçek bize, mühendis ve mimarların bir meslek grubu olarak tarih sahnesine çıkışlarının temelinde devletin ekonomiye müdahalesinin yattığını göstermektedir. Türk mühendis ve mimarların devletçi geleneğinin kökeninde işte bu doğuş öyküsü yer alır.

Sosyalist ideoloji dahi bu gelenekten kopuşu sağlayamamış, ekonomideki devletçi anlayış yakın geçmişe kadar sosyalizmi benimseyen mühendis ve mimarların Türkiye gerçeğine bakış açılarının temel bileşenlerinden biri olmuştur. Bu tarihsel yanılısma ancak Sovyetler Birliği'nin temsil ettiği reel sosyalizmin veryüzünden çekilmesiyle sona ermiştir.

1950'li yıllar Türkiye'nin toplumsal, ekonomik ve siyasal yapısında önemli bir kırılmanın ve dönüşümün yaşandığı yıllardır. Hiç kuşkusuz mesleki rolleri giderek artan mühendis ve mimarlar da 1950'li yıllarda gerçekleşen değişim ve dönüşümden etkilendiler.

1950'li yıllarda devletin ekonomiye doğrudan müdahalesi önemli oranda dondurularak ikincil plana itildi, devlet kapitalizmi terk edilerek liberal kapitalist bir ekonomi politikasına geçildi. Ülke ekonomisi kendi kendine yeterli içe kapalı yapısından çıkarak dünya ekonomisine açıldı. Bu temel dönüşümlerin yanı sıra yabancı sermayenin ülkeye kolaylıkla girebilmesinin hukuki zemini yaratıldı ve asıl önemlisi bireysel girişimciliğin önü açıldı.

Bu gelişmeler, mühendis ve mimarların yönetim erki dışına savrulmalarına neden oldu. Ne var ki, siyasal alandaki güçleri azalmasına karşın mühendis ve mimarlar devlet işletmelerindeki güçlerini daha uzun yıllar korumasını bildiler.

Mühendis ve mimarların siyasal statülerinde gerçekleşen bu düşüş tarihsel bir ayrışmanın dinamiği oldu. Mühendis ve mimarlar başlıca üç gruba ayrıştı: Kendi özel işletmelerini kuranlar, özel girişimciler adına çalışanlar ve devlet işletmelerinde çalışmayı sürdürenler. Bu ayrışmanın mühendis ve mimarların örgütlenme çabaları ve devletin bu grubu meslek odaları çatısı altında tutma girişimiyle eş zamanda gerçekleşmesi hiç de rastlantı sayılmaz.

1960'lı yıllar Türkiye tarihinin bir diğer önemli kırılma yıllarıdır. 27 Mayıs darbesi Türkiye'yi yeniden biçimlendirecek ilkelerle birlikte geldi. Yeni bir anayasa kabul edildi ve planlı ekonomi dönemine girildi. 1960'lı yıllarda yaşanan en önemli gelişme ekonominin tanık olduğu yüksek büyüme hızıdır. Özellikle sanayi gerek nicel gerekse nitel açıdan önemli gelişimlere ve dönüşümlere tanık oldu. Bu da doğal olarak mühendis ve mimarların üretim sürecindeki önemli rollerini pekiştirdi.

Ülke ekonomisinde 1960'lı yıllarda gerçekleşen olağanüstü büyüme, özellikle de sanayide görülen hızlı gelişme, teknik eğitime daha çok yatırımın yapılmasını sonucunu doğururken aynı zamanda eğitimde özel girişimciliğin dinamiği oldu. Bu da mühendis ve mimar sayısında patlamaya yol açtı. Cumhuriyet'in kuruluşundan 1960'a kadar lineer artan mühendis ve mimar sayısı on beş yılda logaritmik bir artış göstererek üç katına çıktı.

1954'te kurulan mühendis ve mimar odalarının başlangıçtaki gündemleri mesleki taleplerle sınırlıydı. Bu taleplere Cumhuriyet tarihinde ilk kez tanık olunuyordu. 1950'li yıllarda Birlik, Bülten adlı yayın organı aracılığıyla üyelerinden teknik becerileriyle kamu yararına hizmet etmelerini, devletin ilgili kuruluşlarına öneri, destek ve yardımlarını sunmalarını istiyordu.

Bu tutum zamanla değişip dönüşecek, 1970'li yıllara gelindiğinde Birlik,

mühendis ve mimarlardan kapitalizme, emperyalizme ve faşizme karşı yurttta sürdürülen genel mücadeleye katılmalarını isteyecekti. Böylece, 1950'li yılların salt mesleki sorunlarla sınırlı bakış açısı terk edilerek Marksist-Leninist devrimci bir eylemliliğe yönelinecekti. Grevli ve toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkı başta olmak üzere her türlü ekonomik ve demokratik hak talebi politik bağlamda dile getiriliyordu.

1950'lilerin devletçi ve ulusalcı ideolojiyle formatlanmış mühendis ve mimarları bu talepleriyle aynı zamanda nispi bir özerklik de talep etmiş sayılıyorlardı. Devletten bu nispi kopuş eğilimi izleyen 25 yılda mühendis ve mimarların gerek örgütlülüğünü ve gerekse ideolojisini giderek artan oranda etkileyecektir.

Ne var ki, mühendislerle mimarların devletle olan ilişkileri hemen her dönemde birbiriyle çelişen ikili bir karakter gösterir. Bir yanda nispi özerklik talebi öte yanda devletçi-ulusalcı ekonomi politikasına tavizsiz bağlılık...

1960, aynı zamanda sol ideolojinin yaygınlaştığı, toplum yaşamına eni konu girdiği bir dönemi araladı. Toplumun tüm çalışanlarını olduğu gibi bu ideoloji mühendis ve mimarları da derinden etkiledi.

Türk mühendis ve mimarları Türkiye tarihinin belli başı iki ideolojik evresinde de önemli roller üstlendiler. Bunlardan ilki Kemalist modernleşmeci ideoloji, ikincisi sol muhalefet hareketidir. Mühendis ve mimarlar hep Kemalist modernleşmenin taşıyıcısı oldular (1960'a değin) hem de sosyalist muhalefetin taşıyıcısı oldular.

Türk mühendis ve mimarların mücadeleleri 1960'lı yıllarla birlikte mesleki olmaktan çıkarak sol hareketlerin etkisi altına girer. Özellikle 1970'li yıllarda bu hareketlere politik kimlikleriyle etkin olarak katıldılar. Artık mesleki taleplerle yetinmeyen mühendis ve mimarlar politik ve toplumsal sistemin değişmesini istiyorlar, bütün sorunların çözümünü devrime endeksliyorlardı.

Ne var ki siyasallaşmanın doruğa çıktığı yıllarda dahi mühendis ve mimarların bileşimi değişmedi. Girişimci mühendis ve mimarlar, yönetici elit mühendis ve mimarlar ve işçi sınıfının bir parçası olarak mühendis ve mimarlar!..

KAYA GÜVENÇ- Teşekkürler Yalçın. Nevzat Şenol, buyurun.

NEVZAT ŞENOL- Yalçın güzel bir yere getirdi, işin heyecanına; ben de o heyecanı belki yansıtır diye bir şiirle başlayayım. Bu, Ergin Sander'in 1960'larda yazdığı bir şiir, "Gözlerinde Gökyüzü" adlı kitabından.

"Yenik Çağın Madencileri

Şimdi silik gölgelerin türküsünü söylüyor

Derin yer altı ocaklarında kazmalar

Derine, hep derine kazıyoruz

Nerde çağımızın o altın kalbi

Çağımızın altın kalbini arıyoruz

Seni düşünüyorum her vurduğum kazmada
 Çocuk gözlerinde kirli bir yağmur
 Kazdıkça daha derinlere inmek,
 Kazdıkça senden biraz daha uzaklaşmak demek
 Eski çağlardan bir yeraltı tanrısı
 Tutup öpüyor yorgun ellerimizden
 Çağın uzaklarda vuran kalbini duyuyoruz derinden, derinden
 Üzerimizde ağır bir yeryüzü,
 Gökyüzünden uzakta, çok uzakta
 Derine, hep derine kazıyoruz
 Nerde çağımızın o altın kalbi
 Çağımızın altın kalbini arıyoruz
 Koro: Çağ yendi bizi, yorgunuz,
 Çağ yendi bizi, yorgunuz"

Bu şiir, o heyecanı yansıtır diye düşündüm, benimkini yansıtıyor en azından.

Biz, bu yenik çağın madencileri olarak başladık bu işe ve çağın altın kalbini arıyorduk; Birlik Haberlerinde arıyorduk, diğer örgütlenmelerde arıyorduk, sendikal örgütlenmelerde arıyorduk, siyasi örgütlenmelerde çağımızın altın kalbini arıyorduk. Bence hâlâ arıyoruz; yani bir kere yenilmekle vazgeçilmez. Çağ bir kere galip gelmiş olabilir; ama hiç kimse bu sevdasından, bu çağının altın kalbini arama sevdasından da vazgeçmiş değil.

Ben, heyecanı şöyle bir anıya dönüştürerek başlayayım: Birlik Haberlerine gelişim... Mühendis değilim, mimar değilim; ama 74'te bir genel af çıktı ve sonuçlarıyla birlikte birtakım şeyleri ortadan kaldırdı ve cezaevlerinden birçok aydın, devrimci insan çıkıverdi. İşte biz de 74'te -Mustafa Şahin havacı üsteğmen olarak girdi, sivil olarak çıktı- TRT'ye girdik sınavla ama hemen harekete geçti karşı taraf. Birinci MC Hükümeti, 76 Martı zannediyorum, ilk sürgün; Trabzon'a gittim, geldim, atıyorlar falan... Derken 1 Mayıs 1976 Taksim'deyiz ve Mustafa Şahin, -ben artık TRT'den koştum, işsizim, ama yine 1 Mayıstayız- dedi ki, "Ben Yavuz Önen'le bir konuşayım." Sanıyorum arkadaşlık başlangıcı hapishane tanışıklığı; "tabii" dedim. Mustafa Şahin, Yavuz Önen'le konuştu; Yavuz Önen dedi ki, "Ankara'ya gelince, gel." Ben, Ankara'ya geldim, Teoman Öztürk ertesi gün, "Hadi arkadaş, hayırlı olsun" dedi, 3 Mayıs'ta Birlik Haberlerinde çalışmaya başladım.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin genel yapısı, mühendislerin yapısı gibi konulara girmek haddim de değil; ama Türkiye'nin o anki ve o kuşağın heyecanını yansıtmaya açısından bazı şeyleri anlatmak istiyorum: Gittiğimiz matbaa da profesyonel matbaa, bize normal yayın saatlerini veremiyorlar, onların

adamları var, çalışıyor; gece diyelim 01.00'da, gazete baskıya girdikten sonra bize matbaayı veriyorlar. O zaman böyle bilgisiyar falan olayı yok; mumlu kağıtlara yazılar dizilmiş, kretuarlarla kesiliyor, sayfalara yapıştırılıyor, milim milim harfler tashih ediliyor, sonra onların filmi çekiliyor, ofset baskıya hazırlanıyor ve biz, ellerimizde kretuarlar, bayram çocukları gibi sevinerek giriyoruz. Yavuz Önen'in Birlik Haberlerinin doğuşunda anlattığı heyecan her sayıda var, her sayı yeni bir çocuk gibi doğuyor elimizde. Yani matbaadan o kokulu mürekkebiyle ilk baskı çıktığı zaman, şöyle baktığımızda gerçekten o yorgunluğu unutturan bir heyecan var ve ertesi gün tatil yapıyoruz, o geceyi birlikte geçirdiğimiz arkadaşlar. Yalçın da birçoğuna katılmıştır, Halit Öztürk, Akın Barlas, yoğun beraber çalıştığımız arkadaşlar; ama gelememişler. Bu heyecanı yaşıyoruz; işte geliyor, Yavuz Önen'in anlattığı gibi o dağıtım, 65 bine çıktı bir ara tiraj. Hep 50 binden söz ediliyor; 39 uncu, 40 ıncı sayılardan sonra 65 bin tiraj.

Baskıyla ilgili bir anımı daha anlatmak istiyorum: DİSK'in de bir matbaası açıldı, ofset, bir ara birkaç sayı da orada basılıyor. O sırada da polis bastı, matbaayı, -7 Gün Dergisi de galiba orada çıkıyordu- bir şeyler ve çıkması da lazım, Bursa'daki bir matbaa, bizim buradaki çalıştığımız Günaydın'ın, Günaydın Bursa Hakimiyeti galiba almış, benim de tanıdığım arkadaşlar var diye, bütün o malzemeler benim kucağıma verildi ve ben gece bir otobüsle Bursa'ya gittim. Her şeyi hazırladık; oradaki usta, böyle bu boyutta ve bu kadar sayfalık bir dergi basmamış, sayfalar birbirini tutmuyor. Matbaadan çıkıyor, katlanıyor, 36 4'e geliyor, 4 oraya gidiyor. Bütün gece, alıyoruz o ebatta şeyi, matbaadan çıktığı gibi katlıyoruz; -belki ben mühendis olsam, belki daha kolay bir çözüm üreteceğim, ama hiç öyle bir şeyim de yok- ustayla beraber tekrar katlıyoruz, deniyoruz, numaraları değiştiriyoruz, sayfaları değiştiriyoruz, bu defa da öbür türlü bir yanlış çıkıyor. İkinci güne kaldı, işte telefonlaşıyoruz burayla. Sonra eski bir emekçi matbaacı geldi, yaşlıca bir adam, adını unuttum şimdi, meseleyi çok kolay halletti. Yani biz çok üzüldük, o bütün geceyi birlikte geçirdiğimiz arkadaşla, hemen böyle ezbere yaptı ve ben, onun da mutlaka yanlış çıkacağı inancıyla dikkatle baktım ve hepsi doğru çıktı ve buraya telefon ettim, "dergiler geliyor" diye.

Bunlar, bu yeni çağın madencisi heyecanını duymadan yapılabilecek işler değil; yani profesyonellikle de ilgisi yok, amatör heyecanla da ilgisi yok, başka bir heyecan. Bu ülkede akli eren insanların bu ülkeyi dönüştürmek istedikleri, çağdaş bir yapıya ulaştırmak istedikleri dönemin kitlelerce paylaşıldığı bir dönem yaşanıyor. Yani Yavuz Önen ona çok sağlıklı değindi ve zannediyorum bu, Türkiye'yi yönetenlerin dikkatini çekti ve onlar daha ayrıntılı incelediler bu işi. Çünkü o dergilere bakarken, gerçekten Dünya Bankasının az gelişmiş ülkelerde neler yaptığı, tarım politikalarında nelerin ne olduğu. Kimya, boraks, madenler, bütün bu konuları sadece mühendis ve mimarlar açısından değil ya da ilgili alanlar açısından değil, her alandaki insan açısından meslek, ülke ve dünya çözümlerine giden bir perspektifle getiriyordu Birlik Haberleri; bunun yanında örgütlenme, duyarlılık ve çözüme katkılar sunuyordu, öneriler ve eylemlerle çözüme katkılar sunuyordu.

Çok dikkatimi çeken bir şey: Meslekten olmadığım için, daha çok kültür-sanat konularına yoğunlaşıyordum; şimdi bakıyorum, -o zaman ya dikkatimi çekmemiş

ya da önemsememişim- Ziraat Mühendisleri Odasından bir arkadaş bir şey yazmış o konuyla ilgili, Mimarlardan var, Haritadan var, Madenden var, sendikalarla ilgili... Dilde bir üslup bütünlüğü var, yani Türkçe'yi kullanımımızda birbirine yakınlık var; Türk Dil Kurumu var, yani devrimci tavır var, o devrimci tavrın dile yansması var. Düşünüyorum; 12 Eylülde Kenan Evren'in nereden aklına geldi de Türk Dil Kurumuyla Türk Tarih Kurumunu kapattı? Mümkün değil, demek ki birtakım uzmanlar önerdiler. Çünkü 60'lardan beri "kültür emperyalizmi" diye bir kavramdan söz ediyorduk hep, kültür-sanat işleriyle uğraşan arkadaşlarımız hep o kültür emperyalizminden söz ediyorlardı. Çokça zaman Camus, Sartre falan değinmişlerdi, bu kültürel kaymaların getireceği sonuçlara, bizim kuşak da çok etkilenmişti ve biz, o kültür emperyalizminin şu anda tam somutunu yaşıyoruz. Yani kebabçı dükkanın adı bile Bebek'te "Kebab's" gibi yazılıyorsa, artık başka örnek vermeye bile gerek yok. Dildeki bu yozlaşma, dil ve tarih bilincini, kültürel bilinci yok edip seni iyice sömürge haline getirmek kimin işine yarıyorsa onun işine yaradı, onlar Türk Dil Kurumunu, Türk Tarih Kurumunu kapattırdılar. Bugün öyle yerleşti ki, inanamıyorum; radyoların cingıllarını duyuyorsunuz, Türkçe'yi Amerikalı gibi söylüyor ya da daha başka türlü, ifadeler değişti. "Ali Kırca arkadaşımız bile..." Ben bir televizyon programında da Ali'nin adını verdim, eşim uyardı, "Sen, arkadaşını niye söylüyorsun" dedi, "'Bile' demekle ona iltifat ettim" dedim. "Bedelli askerlik uygulaması bugün start aldı" diye haber verirse, "Ali bile" derim. "Bedelli askerlik uygulamasına bugün başlandı" diyebilir; yani Türkçe'de karşılığı mı yok, "start aldı" diyorsun? "Millet sahne almaya başladı" veya "Hakan asist yaptı" deniliyor; pas veriyor adam.

Dili, kültürel seviyeyi bu hale düşürmek rastlantı değil bence; yani Türk Dil Kurumunu kapat, Türk Tarih Kurumunu kapat, ondan sonra bir adam gelsin Başbakan olsun, sonra Cumhurbaşkanı olsun bu adam ve desin ki, "Koy Semra bir kaset de, neşemizi bulalım..." İbrahim Tatlıses çok seviyeli kalır tabii orada, Akrep Nalan'lar çıktı, piyasayı işgal ettiler ve bugün hâlâ bunların uzantıları devam ediyor. Türkiye'de devletin kültür ve sanat politikası bu oldu, bu dayatıldı gibi geliyor bana. Paranoyak değilim şükür henüz; ama bu ülkede insanı da böyle paranoyaya itecek kadar üst üste gelen rastlantılar var. Birlik Haberleri bunlara direnmiş. Birlik Haberlerinin içine bakıyorum; Orhan Kemal'in ölüm yıldönümüne denk getirilip devrimci kültüre ve sanata saldıranlara cevaplar verilmiş, hem de akli başında cevaplar verilmiş.

Hayatın bütün alanını kapsayan, böyle bir örgütlülüğü buraya taşıyan Teoman Öztürk'ü tekrar tekrar anmak istiyorum, yaşamının son aylarında 4-5 kez Ortaköy'de buluşmuştuk ve o her zaman, o devrimci moral ağabey tavrıyla... Duygulanıyorum; onun için bir kez daha Yavuz Önen'i, Teoman Öztürk'ü ve Birlik Haberlerine katkısı bulunan herkesi minnetle anıyorum.

Teşekkür ederim.

KAYA GÜVENÇ - Teşekkürler.

YAVUZ ÖNEN - Hasan Barutçu, Birlik Haberlerinin ilk çıkarılışında çok büyük emeği geçen bir mimar arkadaşımız. Ben, bu toplantı örgütlenirken Hasan adını verdim, dedim ki, "Hasan Barutçu olmadan bu işi tartışmayalım, işin mutfağında

bir insan." Ulaşılamamış, neyse, şu anda Mimarlar Derneği Başkanı. Buraya gelmeden birkaç gün önce Dernekte karşılaştım, "Senin adını göremedim, ne oldu?" dedim. Katılamıyor, neyse; ama dedim ki, "Sen, bir şeyler yaz, ben orada senin mesajını ileteyim." Bir sayfalık yazı var, özellikle de okumak istiyorum; mektubu bana yazmış.

"Sevgili Yavuz;

Şu anda sizlerle olmanın benim için nasıl bir mutluluk olacağını sen bilirsin. Ancak çok önceden belirlenmiş ve iptali mümkün olmayan bir toplantı için Ankara dışındayım. Orada bulunan değerli dostlarıma saygılarımı sunuyor ve senin aracılığınla bazı duygu ve anılarımı paylaşmak istiyorum:

Ben, Yavuz Önen'le 1970 yılında tanıştım ve birlikte çok güzel çalışmalar yaptık. ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, Yavuz Mimarlar Odası Genel Sekreteri iken, ben de onun yardımcısıydım. Yavuz, bu görevine zorunlu ve mevcutlu olarak 1-2 yıl ara verdi, biz sürdürmeye çalıştık. 1974 yılında Yavuz Önen serbest kalıp TMMOB Genel Sekreterliği'ne seçildi ve beni çağırdı, Genel Sekreter Yardımcısı olarak göreve başladım. O sıralarda Birliğin kitap boyutlarında, sanıyorum 16 sayfa, siyah-beyaz ve 5 bin adet basılıp dağıtılan aylık bir bülteni vardı. Bir gün Yavuz bana, 'Hasan, bizim 50 bin üyemiz var ve onlara hitap edecek doğru dürüst bir yayın organımız olması lazım. Yarım gazete boyutlarında, en az 32 sayfa, kısmen renkli, 15 günde bir yayınlanıp üyelere dağıtılacak 50 bin tirajlı bir yayın organı yapamaz mıyız?' diye sordu. Tabii ki yapamayız, yapılacak iş mi; ama o zaman Zümrüdü Anka kuşunu yakalayıp getirelim desek, neden olmasın diye düşüneceğimiz umutlu, cesur yıllarımız, 'Yaparız Yavuz' diye cevapladım.

'Yaparız'; yani biz. Biz kimiz; Yavuz, ben ve orada birkaç arkadaş. Yavuz'un işi başından aşkın, demek ki başım belada; ama yaptık. Yönetimin desteğiyle, benim de hoşgörüm, müthiş çalışmamla Birlik Haberleri Gazetesini 15 günde bir 50 bin üyemizin adresine postaladık. O sıralar dışarıdan grafik-tasarım alma olanağı yok; tüm gazetenin grafik tasarımı, kapak tasarımı dahil, üzerimizde. Doğrusu fena da olmadı, beğenildi. Konuştuğumuz 27 yıl öncesi, şimdiki yayın ve yayına hazırlık olanaklarının hiçbirisi yok, bilgisayar desteği yok; gelen yazıları önce redakte eder, daktilo ile olabildiğince düzgün satırlar halinde yazdırır, düzeltmeleri yapar, letraset kullanarak elle başlıklarını yazar, zamkla yapıştırmak üzere sayfa mizanpajlarını düzenler ve matbaaya hazır hale getirirdim. Sonra her 15 günde bir matbaada iki gece sabahlayarak baskıyı denetler ve gazeteyi alırdım. Gazeteyi matbaadan aldıktan sonra cep harçlığıyla çalışan 10-15 öğrencinin üç günlük çabasıyla 50 bin adet Birlik Haberleri katlanır ve adreslenir, pullanır ve üyelere gönderildi ve giderdi ve okunurdu. Birlik Haberleri okunurdu; çünkü gerçekten iyi bir yayın organıydı.

Yukarıda daha çok nasıl yayınladığımızı anlattım; ama içeriğini ve yazılarının hazırlanışını da unutmamak gerek. Her odadan bilen insanlar, kendi dallarında, her biri bir konuyu aydınlatan yazılar yazardı. Ben şahsen kromun ve boraksın Türkiye'nin vizyonunu ve geleceğini değiştirecek kadar önemli olduğunu, enerji politikalarımızın yıllar sonra nasıl problem yaratabileceğini ve daha birçok önemli konuyu Birlik Haber-

lerini hazırlarken öğrendim, binlerce kişi de okuyarak öğrendi. Yani aslında, mesele, bir kurumun laf olsun diye yayın organı çıkarması değil; mesele şu: Bir işe yarıyor mu, okunuyor mu, dişe dokunacak bir şeyler söylüyor mu, kısacası vurduğu yerden ses getiriyor mu? Birlik Haberleri böyle oldu ve böyle olacağını önceden bilen bütün arkadaşlara sevgilerimi, panele katılan tüm dostlarıma saygılarımı sunuyorum."

Ben, Hasan'ın bu mektubundan sonra bir şey eklemek istiyorum: Birlik Haberleri, Türkiye'nin siyasi ortamını da çok yakından ilgilendiren bir yayın organıydı, bunun yanıtlarını hep alırdık, sağdan sola o dönemde Parlamentoda görev yapan bütün siyasi partiler bizim Birlik Haberlerini okurdu. 1977 seçimlerinden önce, Bülent Ecevit, CHP Genel Sekreteri Sayın Eyüboğlu'yla ve yakın mesai arkadaşlarıyla 5-10 kişi, Birlik Haberleri'nin postalandığı bodrum katta ağırladığımız bir toplantıda, Birlik yöneticilerine, "1977'de yapılacak seçimlere beraber girelim, bize katılın, gelecek Kabineyi birlikte kuralım; çünkü biz, TBMM'de muhalefet yaparken Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ortamında iletilen dokümanlardan, Birlik Haberleri'nden çok yararlandık, Parlamentoda muhalefeti onun üzerine kurduk" demişti. Teoman Öztürk'ün yanıtı hemen ve bir cümleydi; "Sayın Ecevit, herkesin bir misyonu var; siz buyurun o siyasi yolda yürüyün, biz de bu yolumuzda yürümeye devam edeceğiz." Bu anıyı da sizinle paylaşmak istedim.

Birlik Haberleri etkili bir yayın organıydı; çünkü o yayınlarda ayrıntılar vardı, bilgi vardı ve Türkiye'nin gerçek sorunları vardı. Şimdi tekrar tekrar okuyun, yepyeni, dipdiri; -sen de söyledin, Nevzat bunun altını çizdi- 25 yıl sonrasını görmüş insanların tarihe bıraktığı çok değerli bir iz, bunu silmeye kimsenin gücü yetmez. 12 Eylülde askerler Birlik binasını bastığı zaman, arşivden üst kata çıkardıkları Birlik Haberlerini yere atıp, bir yüzbaşının hırsıyla ayağıyla o bültenleri ezdiğine tanık olduk. Belki o birkaç sayı böyle ezilmiş gitmiş olabilir; ama Birlik Haberleri hafızalardan ve Türkiye yaşamından, gerçeğinden asla koparılamayacak, asla yok edilemeyecektir, o bize bir güç kaynağı, esin kaynağı olmaya devam edecektir.

O dönemin bir başka özelliği vardı; biraz hızlı geçtik, belki söylendi, ama bir kez daha hatırlatmak istiyorum: Faşist saldırıların ilerici, demokrat, devrimci kesime örgütlü bir şekilde yöneldiği bir dönemdi. Birlik Haberlerini açıp okuduğunuzda, cenaze törenleri, böylesi bir saldırıya yönelik yanıtlar, direnişlerin haberleri ve örgütlenmeye etkilerinin hepsini bulacaksınız. İşte bu nedenle de bize hep "Siz Birlik Haberlerini de kullanarak, bütün yaşamınız boyunca hep siyaset yaptınız, meslek ortamında gerekeni yapmadınız, meslek odalarında meslek sorunlarını ikinci, üçüncü plana ittiniz" suçlaması getirildi. Bu büyük bir yalandır, bunun en büyük kanıtı da Birlik Haberleridir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin hiçbir arşivinde kendi ulusal sorunlarına bu kadar ciddi bir şekilde önem veren ve bilimsel bir bakışla, -tabii ki popüler bir bakış açısı, yani halktan yana, yurtsever bir bakış- olayları değerlendiren bir hafıza, Birlik Haberlerinin yarattığı başka bir hafıza bulamazsınız ve eminim bundan yine Nevzat'ın söylediği gibi, Türkiye'yi yönetenler de çok yararlandı.

KAYA GÜVENÇ - Evet, söyleşiyi sürdürelim. Önce sizlerin de görüşlerini, katılarını, önerilerini, anılarını alalım; sorularınız varsa sorularınızı da alalım.

TAYFUN ÖZUSLU - Şunu sormak istiyorum: Söyleşi boyunca sürekli çocuğun

doğumundan bahsedildi. Bu çocuk nasıl öldü; Yavuz ağabey bunun bir tahlilini yapar mı?

YALÇIN ÇİLİNGİR - Birlik Haberlerindeki yazıların nasıl iletildiği ve nasıl denetlendiği, Yayın Komitesinde hangi ilkelerin işlediği konusuna değineceğim.

Birlik Haberleriyle ilgili aslında şu soru sorulabilir: Az önce bir tespitte bulundu; dedik ki, "Birlik Haberlerinin gerçekten çıkışı önemlidir, ölümü kadar önemlidir." Çıkışında bir mucize diyebileceğimiz, niteleyebileceğimiz bir özellik var; çünkü 1975, Türkiye'de sol cemahta siyasetlerin ayrıştığı, aynı zamanda saflaştığı bir sürecin başıdır. Bu, aynı zamanda sağ için de söylenebilir, sola karşı sağın tepkisi olarak da, sağ da bir tepki olarak çıkıyordu; ama biz, daha çok sol cemahta analizimizi bina ediyoruz. Böylesine siyasal çeşitliliği olan, -ki bu siyasal çeşitlilik odalara da yansıyor, her odada farklı bir siyasal fraksiyon egemendi- bu kadar farklı siyasetlerin yer aldığı bir örgütte nasıl olur da parasal katkısı da odalar için önemli olan 50 bin tirajlık, sadece Türkiye için değil, dünya için de önemli bir tiraj olan 50 bin tirajlık bir dergi, yayın nasıl çıkabiliyordu? Bunun cevabı, Yayın Komitesindeki çalışma ilkelerine gelip dayanıyordu; çünkü -yazıların yazılması sürecini bir tarafa itiyorum- her oda yazı göndermekte ya da her üye, her mühendis ve mimar Birlik Haberlerine yazı göndermekte serbestti, özgürdü, gönderebiliyordu; ama genellikle odalar bir yazı gönderirler, oda belli bir sorunu işler, gönderirdi. Bu yazılar Yayın Komitesine gelirdi ve Yayın Komitesinde üyeler tarafından -ki 6-7 kişilik bir komiteydi bu- okunurdu ve basılmasına karar verilirdi yahut da "şu şu şu koşulla bu basılabilir" deniliyordu.

Burada şu önemli: Ben kendimden söz ediyorum, Maden Mühendisleri Odası'ndan da Birlik Haberlerine bol yazı giderdi. Yazım sürecinde aslında bir otosansür başlardı; çünkü çok farklı siyasetlerin bir anlamda koalisyon yaptığı bir yerdi. Yani matematikte kümeler kuramı vardır; kümeleri kesiştirirsiniz, ortadaki kesişen kümedeki elemanlar her iki kümenin de elemanı olur. Bunu analojik bir şekilde ideolojilere de uygulayabiliriz; çok farklı odalar Yayın Komitesinde kesişirlerdi ve o kesişme, ortak olan elemanlar ve ortak ilkeler oluştururdu. Bu ortak ilkeler neydi; şuydu: Bu yazılarda simge olmuş sloganlar yer almıyordu, yazıları yazan ve gönderenler de bir anlamda burada bir otosansür uyguluyorlardı. Örneğin şöyle bir örnek verebilirim: "Boraksta emperyalist talana son" diyebiliyordunuz, yazıp gönderebiliyordunuz; ama şunu söyleyemezsiniz: "Boraksta emperyalist talana son için tek yol devrim" Bu olmazdı; çünkü "tek yol devrim" bir simgeydi, bunu söylemiyorduk biz, burada bir otosansür uyguluyorduk. Aynı şekilde "Faşist saldırılara karşı direnelim" diyebiliyordunuz; ama "Faşist saldırılara karşı direnelim, faşizme geçit yok" diyemezsiniz, o da bir simgeydi çünkü.

Burada karşılıklı bir şey vardı, zımnî bir anlaşma vardı; yani kâğıda dökülmemiş, "ben senin sloganına izin vermem, sen de benim sloganıma izin vermezsin" gibi bir çerçeve anlaşması vardı, zımnî yapılmıştı; ama asıl ilke şuydu, çok önemli bir ilkeydi: "Mühendis ve mimarlar ve odaları, kendi somut sorunlarından hareketle muhalefet yaparlar." Bu bir ilkeydi ve güzel bir ilkeydi aslında; yani yapılacaksa, "madenler sömürülüyor, sömürülmesin" filan demekti. Buna belli bir siyasetin kılıfını geçirerek, simgesini kullanmaktan kaçınıyorduk ve yapmıyorduk. Bunun

biri olumlu, biri olumsuz iki yanı vardı. Olumlu yanı; bu koalisyon sürüyordu, çok farklı siyasetlerden oluşan bu Yayın Komitesi tıkr tıkr çalışıyordu, bu anlamda bu otosansür pozitif bir rol oynuyordu. Aynı zamanda bu otosansür, bireysel olarak insanı bir anlamda kendine de yabancılaştırıyordu, bu da onun bir olumsuz yanıydı; ama koalisyon oluşan yerlerde bu artık kaçınılmazdı.

“Neden öldü ?” Bu analizde ortaya çıkıyor; öylesi bir zaman geldi ki, özellikle 1977 ve 77’lerden itibaren Türkiye’de siyaset, özellikle sol siyasette ayrışma tamamlanmış, ayrışmanın da ötesinde, artık ayrışan bu gruplar bir arada yaşayamaz bir noktaya gelmişlerdi. Bu, odaların dışında gerçekleşen bir olaydı; ama odalara da tümüyle yansıyor ve öyle bir an geldi ki, artık o zaman mızıkçılık -mesleki bir şovenizmi yok da- Makina Mühendislerini sürekli şikâyet ederdik. Makina Mühendisleri para göndermezdi, para göndermeyince de bu iş olmazdı zaten; yani bir yanı da paraya bağlıydı. Makina mühendisleri de sayıca bir hayli fazlaydı sanıyorum; göndermezlerdi. Neden göndermezlerdi; çok açıktı: Makina Mühendisleri Odası’nın Yönetim Kurulunu oluşturan insanlar, belli bir siyasi çizgideydiler ve bu siyasi çizgi, Birlikte yürütülen bu çalışmaya gıcık kapıyordu ya da dünya görüşüne aykırı olduğu için kabul etmiyordu, son derece somut. Birlik Haberleri, bu çerçevede gidebileceği yere kadar gitti. Onu yayın hayatından uzaklaştıran mantalite, aslında yine o klasik hastalık oldu. Ben böyle değerlendiriyorum, başka bir bakış açısı da olabilir.

KAYA GÜVENÇ- Nevzat, sen nasıl değerlendiriyorsun?

NEVZAT ŞENOL - Benim, hem öyle bir sorumluluğum yok, hem 1977 sonunda Danıştay kararları uygulanınca tekrar TRT’ye döndüm. Ondan sonra fiilen içinde olmamakla beraber de hiç kopmadım, en azından lokalde arkadaşlarla hep birlikte görüldük.

KAYA GÜVENÇ - Soru, ilginç bir soru; devam ediyoruz...

ERSİN ÖNSEL - Birlik Haberleri değerlendirilirken, arkadaşların aktardıklarının tümüne katılmakla birlikte, şöyle bir katkı olması anlamında bir açıklamada bulunmak istiyorum: Bir altın çağ arama zaman zaman yaşamımızda hep olmuştur; yani yenilgilerden sonra bizler zaman zaman bir altın çağ arama sevdasına kapılırdık. Bu, aslında o kadar da kötü bir şey değildir; ama altın çağı bir taraftan ararken, o günün somut koşullarındaki yükselişi de hesaba katmamız gerekir; yani hangi koşulla, hangi şartla... Birlik Haberleri, bu deneyimli, bu sağduyulu kadroların etrafında yükselmesine rağmen, bir de Türkiye genelindeki o sınıf kavgasının olağanüstü koşullarda yükselmesinin içinde bir Birlik Haberi olarak da bunu görmekte yarar vardır diye düşünüyorum. Yavuz arkadaşımız bunu açıklamaya çalıştı, Yalçın arkadaşımız açıklamaya çalıştı; yani o günün topyekûn yükselen, sokakta anti-faşist mücadele, ülke genelinde anti-emperyalist bir mücadelenin ortasında, o koşulların içerisinde bir Birlik haberleri olarak da görmekte yarar var, bu bizim aynı zamanda mütevazı çizgimizin de özüdür diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

KAYA GÜVENÇ - Teşekkür ederim. Evet, buyurun.

YAVUZ ÖNEN - Tayfun’un sorusuyla da bağlantılı olarak bazı şeyler eklemek istiyorum: Aslında Birlik haberlerini çıkarırken ve yıllar sonra nasıl çıkardığımızı, nasıl

başardığımızı filan anlatırken, kuşkusuz yaşadığımız sıkıntıları da anımsamaya başlıyoruz. Konuşmamda, Birlik Haberlerinin TMMOB'nin örgütlülük düzeyini de olumlu yönde etkilediğini söylemiştim, bu çok doğrudur. Çünkü Birlik Haberlerinin çıktığı dönem, TMMOB işyeri temsilciliklerinin de mantar gibi Türkiye'nin dört bir yanında yeşerdiği, filizlendiği bir dönemle çakışıyor; fakat buna paralel olarak bir türlü de çözemediğimiz sorunlar da devam ediyor. Nedir bunlar? Birincisi, böyle bir yayın organını sürekli kılmak için gerekli olan altyapıyı tam olarak sağlamak, kurmak. Belki bu ikinci söyleyeceğim, başta temel bir sorun ve bu bir ortak bina sorunu. Birlik Haberlerinin bir sayısının kapağı ve teması oldu, Birliğin gerçek anlamda bir meslek örgütlenmesi birliği haline getirilmesi için bir çağrıya ayrılmıştı o sayı. Kapağını anımsarsanız; sorunlar yazılı, tıpkı bir yayını sürekli kılma ihtiyacı gibi mekân ihtiyacını dile getiriyor ve olanakların, kaynakların bir bütüncül bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğini yazıyor. Bu sorunları da işleyen bir süreçti o.

O dönemde TMMOB Binası içinde bir dev adım atmaya çalışmıştık. Sayın Vedat Dalokay'ın Belediye Başkanırken, Tandoğan Meydanının köşesinde şu anda bir otelin inşa edilmiş olduğu arsayı TMMOB'ye temin etmiş olduğunu ve tıpkı 50 bin tirajlı bir yayın organı çıkarma heyecanına benzer bir heyecanla, oraya binanın projesini yaptığımızı anımsatmak isterim. Bütün odaların ihtiyacını saptayıp, bir mimari projeyi ve o projenin ilk adımı olarak bodrum ve zemin katı yapılacak binanın önerisini TMMOB Genel Kurulu'na götürdüğümüz dönemdir aynı zamanda bu dönem.

Bunu niye anımsatıyorum? Yalçın'ın değindiği mesele belirleyici oldu; yani ihtiyaçlar değil, sol içindeki ihtilaflar, çatışmalar ve rekabet belirleyici oldu. Muhalif kesimler azınlıktaydı o dönem. Buna rağmen gerçekleşmedi. O karar çıkmadı TMMOB Genel Kurulundan. Çıksa, yine biz "böyle bir binayı nasıl yaptık da, nasıl başardık" filan, belki onu konuşacaktık. Çünkü o olanaklar vardı, yapılabilirdi. Ancak aşamadığımız şeyler de oldu doğrusu. Bunu şunun için anımsattım: Her şey güllük güllüştü değil. Ben, Teoman'ın sıkıntılarını da bu vesileyle anlatmak istiyorum; olağanüstü çabayla sağlanan bir konsensüs sonucunda Birlik Haberleri çıkarılabildi.

KAYA GÜVENÇ - Yalçın, Birlik Haberlerinin son sayısı...

YALÇIN ÇİLİNGİR - Son sayı Ağustos 77, sayı 64. İki yıl sonra Maden Mühendisleri Odasının parasal katkısıyla çıkan bir sayı daha var. 79 Temmuzunda, sayı 65 ve son. Yeniden başlangıç ve son...

KAYA GÜVENÇ - Dilerseniz şöyle yapalım: Arkadaşlardan soru sormak isteyen varsa, onları alalım.

Şunu söyleyeyim: 1977 yılı, benim Genel Sekreter olduğum dönem, Oğuz Türkyılmaz da Genel Sekreter Yardımcısı. Biz, kendi Odamızın delege listesinde yer almadığımız için, TMMOB Genel Kuruluna; görevli olarak katılmak durumunda kalan iki arkadaşlık. Gerçekten o dönemlerin çok keskinleşmiş bazı ayrışmaları vardı, odalarda yönetimlerin siyasi damgaları ağırlıklı olarak duruyordu ve o yorum, bence son derece önemli bir yorum. Bu sadece Birlik Haberleriyle ilgili durumu değil, TMMOB'nin genel durumunu da bence çok iyi anlatıyor.

Buyurun.

OĞUZ TÜRKYILMAZ - Merhaba arkadaşlar.

Ben Yavuz'un anlattığı ve atıfta bulunduğu dönemde Birlik Haberlerinin sıkı bir okuruydum, Yayın Kurulunda değildim. Daha sonra yazarı ve Yayın Kurulu üyesi oldum.

19 Eylül Direnişinden sonra bir özel sayı çıkarmıştık. Teoman Ağabeyin her sayfasında, her satırında emeği olduğu, 19 Eylül direnişinin ayrıntılı bir dökümünü yapan özel bir sayı.

O süreçte, Akın Barlas'ın, Halit Öztürk'ün, Selim Özkar'ın ve şimdi adlarını anımsayamadığım arkadaşların emekleri var, hepsini şükranla anıyorum.

Yavuzun dediği gibi, o günlerde Birlik Haberlerinin her sayısı bir olay, her araştırması egemen sınıfların suratına inen bir tokattı. Birlik Haberleri, yalnızca mühendis ve mimarlar tarafından değil, yüzlerce TÖBDER Şubesinde, DİSK ve TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların şubelerinde de okunan, yararlanılan bir dergiydi. Ben Mamak'ta olduğum günlerde, 'Biz bu konuyu Birlik Haberlerinde okumuştuk, oradan öğrenmiştik', 'senin şöyle bir yazını okumuştuk Birlik Haberlerinde diyen arkadaşların sözlerinden onurlanmışım.

1977 seçimlerinden önce, siyasal iktidara aday olanlardan beklentilerimizi bir deklarasyonla açıklamıştık. Birlik Haberlerinde yayınlanan bu çalışma, adeta bir seçim bildirgesi gibiydi ve bir çok siyasal partinin seçim bildirgesinden daha nitelikli bir metindi.

Bugün çıkan Birlik Haberleri eksiklikleri ve noksanlarıyla, o eski Birlik Haberlerinin takipçisidir. Bugünkü Birlik Haberlerini de okuyorum, yararlanıyorum.

Birlik Haberleri önemli bir projeydi, ciltleri bende duruyor. Birlik Haberleri Türkiye toplumsal tarihinin önemli bir tanığıdır.

Birlik Haberlerinin engellenmesinde o dönemdeki sol içi ayrılıkların rolü olmuştur. Ancak Makina Mühendisleri Odası ile ilgili bir açıklama yapmak istiyorum. Kaya Güvenç ve benim Oda yönetiminde olduğumuz dönemde, Makina Mühendisleri Odası, TMMOB'ye de, Birlik Haberlerine de katkı koydu. Ancak bizlerin yönetimden ayrılmamızdan sonra politikalar değişti.

KAYA GÜVENÇ - Teşekkür ediyorum. Buyurun.

SERDAR Ö. KAYNAK - Oğuz arkadaşımızın bahsettiği, gerçekten çok önemlidir; Birlik Haberleri Yayın Komitesi içerisinde 24 kişi çalışmış. İsimlerini şu an tek tek sayamayacağım; ama hepsini saygıyla anıyoruz.

Ben, başka bir şeye gelmek istiyorum: 1980 öncesinde de, öğrenci yıllarımızda da çok büyük ayrılıklar vardı, ideolojik ayrılıklar vardı, şimdi de var; yani eski aidiyetleri bir şekilde başka bir şekle büründürüyoruz. O zaman 50-60 bin mühendis varken, 50 bin Birlik Haberleri okunurdu, bu çok önemli bir şey. Bugün 280 bin tane mühendis olduğu söyleniyor, Birlik Haberleri şu sıralarda 5-10 bin tane basılıyor, burada farklı bir olay var. O zaman insanlar herhalde, "yarın sosyalist

devrim olacaktır" diye bakıyorlardı, bir antifaşist mücadele de vardı. Belki iki kutuplu dünyanın da bir etkisi vardı, dünyada artık her olay şekillenmişti; bunların da o döneme damgasını vuran önemli etkenler olduğunu düşünüyorum.

Benim diyeceklerim bu kadar. Teşekkür ederim.

KAYA GÜVENÇ - Başka katkıda bulunmak isteyen veya soru soracak arkadaşımız yoksa, ben buradaki arkadaşlara yine söz veriyorum. Buyurun.

YAVUZ ÖNEN - Konuşmama hazırlık olarak Mimarlar Odası kütüphanesine gidip, Birlik Haberleri'nin sayfalarını hızla çevirdim. Bazı yazıları yeniden okudum. Bir şey fark ettim; -belki bize yönelen, yani bir dönem TMMOB'nin devrimci yönetimine yönelen eleştirilere neden olan bir yandır bu ayrıca- biz, orada yalnız mühendislik-mimarlık alanını aşip diğer toplumsal sorunlarla bağ kurmamışız. Aslında uluslararası alanda da dünya halklarıyla bir dayanışma platformu gibi algılayıp yazılar yazmışız, haberler derlemişiz. Teoman Öztürk'ün, Franko rejimine karşı mücadele verirken öldürülen 5 İspanyol devrimcisi için yayınladığı bildirisi Yavuz Önen'in "Şili halkına selam" diye başlayan, Allende'nin devrilmesine neden olan ITT'nin, Amerikan tekellerinin oyunlarını sergileyen, konuyla ilgili haberleri derleyen yazısı da Birlik Haberlerini evrensel bir platforma dönüştürüyordu. Biz, o zaman bunun doğru olduğuna inanmıştık.

Ben, "acaba bu alanı zorlamış mıyız, biz Birlik Haberleri ortamından Şili halkına selam göndererek, İspanyol devrimcileriyle dayanışma duygularını ifade ederek bir alan ihlali mi yapmışız" diye düşündüğümde; "hayır, bu dönem böyle bir dönemdi, bunu böyle yapmak lazımdı" diye bir yargıya varıyorum. Birlik Haberleri Platformu, yalnız kendi mesleki ortamının değil, demin Oğuz'un da ayrıntılı olarak anlattığı gibi, toplumsal ortamın da, uluslararası alanın da bir coşkunun, bir mücadelenin de platformuydu. Ben, o nedenle Tayfun'un "Birlik Haberleri niye öldü" sorusunu hiç duymak istemiyorum. Belki slogan gibi söylemişim, "Birlik Haberleri ölmez" diye; hakikaten o bir dönemdi, olgun dönemini yaşadı ya da çıkabildiği kadar çıktı, ama müthiş bir şey, bugün de kullanılabilir bir şey.

Birlik tarihi araştırılırken Birlik Haberleri, çok önemli bir veri tabanı oluşturacaktır. Her sayı müthiş bir zenginlik içeriyor, Türkiye sorunlarını bir kez daha orada bulmak mümkün; bir döneme ait bir şey değildir, geleceğe ait bilgileri içeriyor. O nedenle acaba Birlik Haberleri, Birlik tarihi içinde bir etap ya da araç olarak, bir bölüm olarak bilimsel bir çalışmaya tabi tutulabilir mi diye bir soru soruyorum Sayın Başkan.

KAYA GÜVENÇ - Birlik Haberleri veya TMMOB tarihi mutlaka incelenecek, onun için böyle söyleşilere ihtiyaç duyuyoruz. Bu arada Birlik Haberlerini özellikle bir şekilde web sayfalarına aktarıp, isteyen arkadaşların ulaşabileceği, erişebileceği bir duruma getirmek gerekir; çünkü çok önemli olan nokta, gerçekten o tarihlerde olaylar ve olaylara bizim bakışımızı son derece açık olarak yansıtan çok önemli bir ürün. O bakımdan o çalışma da şu anda gündemde; ama tabii ki o tarihin içinde Birlik Haberlerinin çok önemli bir rolü var.

NEVZAT ŞENOL - Ben, son söylediğini bir haber olarak algılıyorum, çok sevdim. Bilimsel araştırma yapan insanlar için de çok önemli veriler, rakamlar var

orada. Yani "1974'te Uludağ'da rezerv ne kadardı" diye biri merak etse, orada onu bulur; hangi doğrultuda kullanılmış, bugün bakınca da hangi doğrultuda gittiği konusunda bir fikir sahibi olur, böyle birçok alanda somut mesleki veriler var. Elbette devrimci, halktan yana bir açısı var; ama rakamların açısı olmuyor, sayılar belli. Bence bu bilgisayara aktarılması olayı çok sevindirici.

KAYA GÜVENÇ - Ama o yeterli değil; yani sizlerin, o dönemde çalışanların katkılarının olması gerekiyor. Birlik Haberleri nasıl başladı, nasıl gitti, nasıl işliyordu; bunları deşip, bu gibi toplantılarda dile getireceğiz ki, buradan daha bütünlüklü bir bakış çıkaracağız.

YALÇIN ÇİLİNGİR - Notlarım içinde önemli bulduğum, belki bundan sonra da düşünmeyi sürdüreceğimiz ve sürdüreceğimize inandığım bir noktaya değinmek istiyorum. Az evvel belirttim, Birlik Haberlerinin çıkabilmesinde önemli olan faktörün, Birliğe yazı yazarların ve Birlikteki yazıları değerlendirenlerin bir anlamda kendi kendilerine belirli bir sansürü uygulamalarıyla mümkün olabildiğini söylemiştim; bu önemli ve bu inancımı koruyorum. Bu otosansür tutumu, Birliğin 2,5 yıl yahut 32 ay yaşamasının da temel faktörlerinden biridir.

Yazdığım bir not, belki Yavuz'un son önerisiyle birleşebilir; "Birlik Haberlerinin Türkiye tarihinde ya da özel olarak Türk mühendis ve mimarlarının tarihinde taşıdığı anlam ve önem." Bunun alt başlıkları olabilir kuşkusuz; mühendis ve mimarların üretim içindeki yerleri açısından ve ayrıca ideolojik açıdan devletle olan karşılıklı duruşlarının sorgulanması yapılabilir, bu bir tez konusu da olabilir. Ben, bu kopuşun henüz tamamlanmadığı inancındayım; 12 Eylül'den sonra yeni bir sürece girdiği ve mühendis ve mimarların -özellikle genç kuşaklar için söylüyorum- yeniden klasik bir ideoloji taşımaya başladıkları kanısındayım. Bu da Cumhuriyetin ilk yıllarına damgasını vurmuş Kemalist modernleştirici ideolojidir ve bu ideolojinin yeni kuşaklar arasında önemli bir şekilde taraftar bulduğu kanısındayım. Bu açıdan Türk mühendis ve mimarlarının Birlik Haberlerinin çıktığı dönemdeki kimliklerini ortaya koyacak, onları sorgulayacak bir bilimsel araştırmanın veri tabanı da olabilir, ona katılıyorum.

Bu otosansür uygulamasının bir olumlu, diğer olumsuz, iki yanı vardır. Olumlu yanı; 60 bin tirajlı bir dergiyi çıkarabilmenin tek yolu, kesişim kümesinde belirlenen ilkelere uymaktan geçiyordu. Belki daha önemlisi, bireylerde öteki ve sivil topluma dair ilişki biçimi geliştirmesiydi; yani fikir ve düşünce açısından kendimizden olmayanla aynı platformda bir şeyi üretebilme becerimizi geliştiriyordu, bu önemli. Olumsuz yanı ise, otosansür uygulayarak kendi kendine yabancılaşmasıydı. Bazı dönemler, insanlar tümüyle tarihin nesnesi olurlar, -12 Eylülü önceleyen süreç, böyle bir süreçti- tarihin öznesi olmak şansını giderek yitirir ve giderek insan kendi olmaktan çıkar ve şeyleşir. Siyasallaşma ve radikalleşme yoğunlaştıkça, bu şeyleşme de doğru orantılı olarak artabilir, bu çelişkili bir süreçtir. Bu da bireysel olarak 12 Eylülü önceleyen günlerin Birlik Haberleri dönemini de içeren dönemin bir karakteriydi; bunu kendi yaşamımda, kendi deneyimimden de çıkarıyorum.

Teşekkür ederim.

KARİKATÜRLERLE GEÇMİŞTEN GELECEĞE TM- MOB*

1970 ile 1980 arası dönem. Dünyada ve ülkemizde sistemin çelişkilerinin yoğunlaştığı bir dönemdir.

İspanya'da faşist Franco rejiminin devrildiği, Şili'de Allende'nin ulusal demokratik açılımlarının bir darbeyle yıkıldığı, faşist Pinochet'in iktidara geldiği, Vietnam'da Amerikan ordusunun halk savaşı ile yenildiği bir dönem.

Dünyada bütün bu olaylar yaşanırken, ülkemizde bu çalkantılı süreçten uzak kalamadı. O dönemde sınıf mücadelesinin keskinleştiği, kitlelerin demokratik talepleri için meydanları doldurduğu, her ilerici yurtsever girişimi boğmak için faşist çetelerin komplolar düzenlediği 1977-1 Mayısında egemen sınıflarca ter-tiplenen katliamın yaşandığı yedi ülkemiz.

Çelişkilerin bu denli keskinleştiği dönemde TMMOB'nin yayın organı olan "Birlik Haberleri" ülkenin her köşesinde, mühendisin mimarın yanı sıra bütün devrimci-demokratik kesimlerin ilgi ile izlediği aradığı bir yayın organı idi.

Bu dönemde Birlik Haberlerinden Haşhaştan Bor'a, Ulaşım'dan Kentsel planlamaya, yaşanan deprem felaketlerinden Petrol krizine, gençliğin sorunlarından Teknik eleman ve memur kıyımlarına uzanan bir dizi konuda yapılan kapsamlı çalışmalar yer verilmiş, çözüm önerileri tartışmaya açılmıştır.

Ülkemizde sanat dalları üzerine yapılan değerlendirmelerde "siyasal yaşam" önemli bir etmen olarak belirleyici olmuştur.

Karikatür sanatı da bu olgudan, hemen hemen bütün sanat dallarından daha fazla etkilenmiştir.

Karikatür sanatında yazı yerine slogan, slogan yerine yazı yer almaz. Bizzat, kendisi görsel bir slogan gücündedir. Bu yönü ile basının en dikkat çekici öğelerinden biri olmuştur. Dertleri unutturacak bir kahkahayı değil, sürekli gündemde tutulacak olan ısırgan bir tebessüm yeğlenir karikatürde.

Çizgilerin konuştuğu bu sanat dalı, gerçeğin sürekli peşinden gitmiştir. Daha güzel ve daha mutlu yarınları özlemiştir. Elbette bu özlem bütün sanatlar ve sanatçılar için geçerlidir. Ancak karikatür kadar akan günlük uğraşan bir başka sanat dalı yoktur. "Karikatür buluşla, resim çizgiyle başlar." der Eflatun Nuri.

O gündeme ait bir buluş gerçekleştirmek, bu buluşta çelişkilerin, haklı-haksız tarafından sergilenmesini sağlamak, sanatçının bilgeliliği ile ilintilidir şüphesiz.

Birlik haberlerinin yayın sürecinde daha önce belirtilen konuların yanı sıra "Karikatür"de en dikkat çekici öğelerden biri olmuştur. Yayınlanan "Karikatür"ler konunun benimsenmesine, içselleştirilmesine ve haberin açık bir metin olarak anlaşılmasına yol açmıştır. Okuyucu onda düşünerek gülmüş, gülerken düşünmüştür.

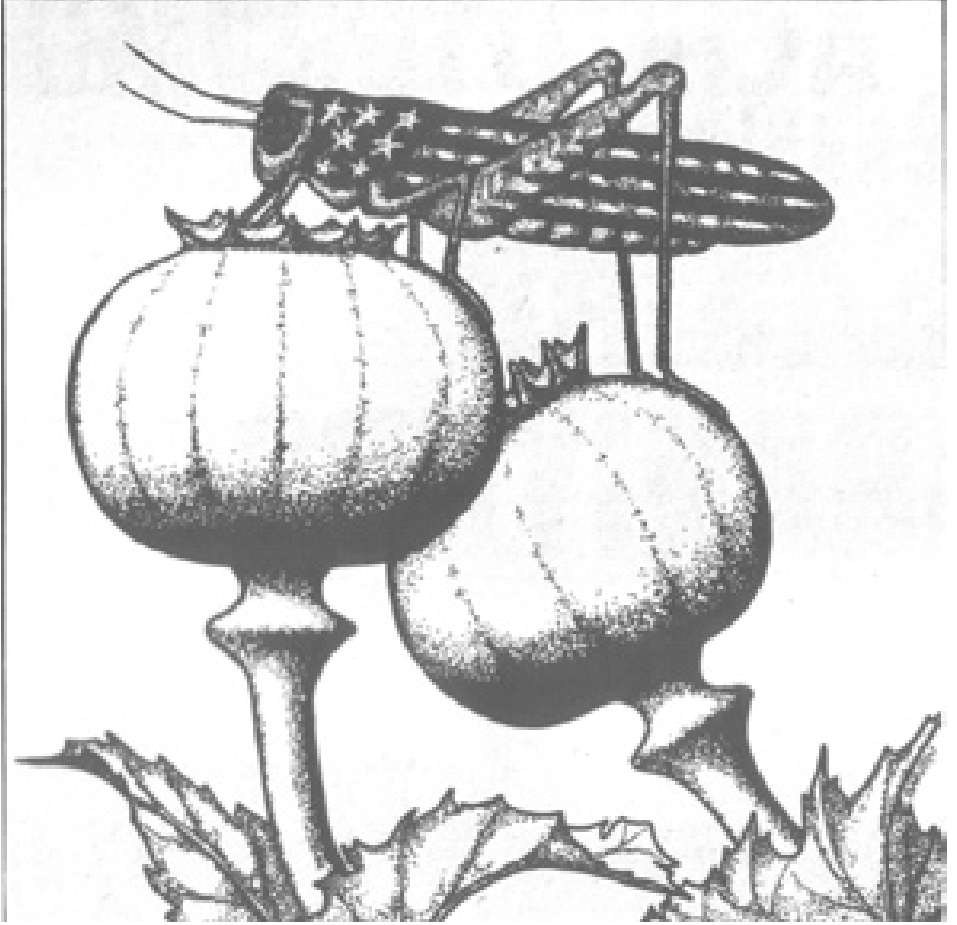
Sanatçılar o dönemin kaos ortamında olayları bilgece yorumlamış, yaratılan her eser insanların beyninde çanlar çaldırmıştır. Ünlü karikatürist Cafer Zorlu'nun "Varsa olay çizmek kolay" deyiimi ile sanatçılar gözlerinin yanında kulaklarını da ekleyip toplumu ve sosyal olayları dinleyerek olayları izlemişler ve yorumlamışlardır. Dünya görüşlerini "Karikatür" potasında eritmesini bilmışlerdir.

12 Eylül cuntası bütün demokratik kitle örgütlerini ve onların yayınlarını kapattı. Bu karabasanda kulaklar tıkatıldı, gözlere perde çekildi, ağızlar kapatıldı. Karikatürcülerde kendilerine düşün payı aldılar bu dönemde. Çizerler ürünlerini yayınlayabileceği yer, sergileyebileceği mekan bulamaz hale geldiler. O dönemde uluslar arası Akşehir Nasreddin Hoca karikatür yarışmaları bile yasaklandı bu ülkede.

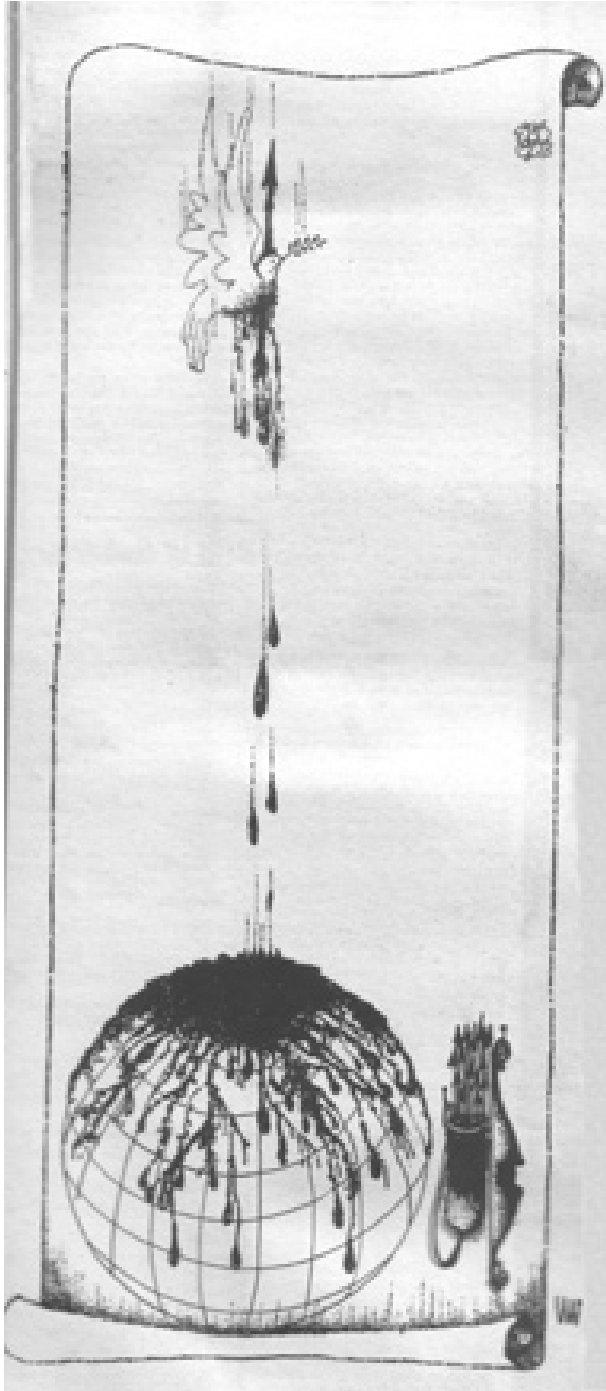
Bu serginin amacı, geçmişimizdeki yaratılan "Karikatür" değerlerini ortaya çıkarmaktır. Bununla birlikte sektörlerimizle ilgili olan dünyanın değişik ülkelerindeki sanatçıların ürünlerini de, sergimize katmaya çalıştık.

Umuyoruz ki, ileriki süreçlerde TMMOB'nin yayın organlarında, hiçbir karşılık beklemeden "Karikatür" sanatına gönül vermiş sanatçıların ürünleri görülecektir.

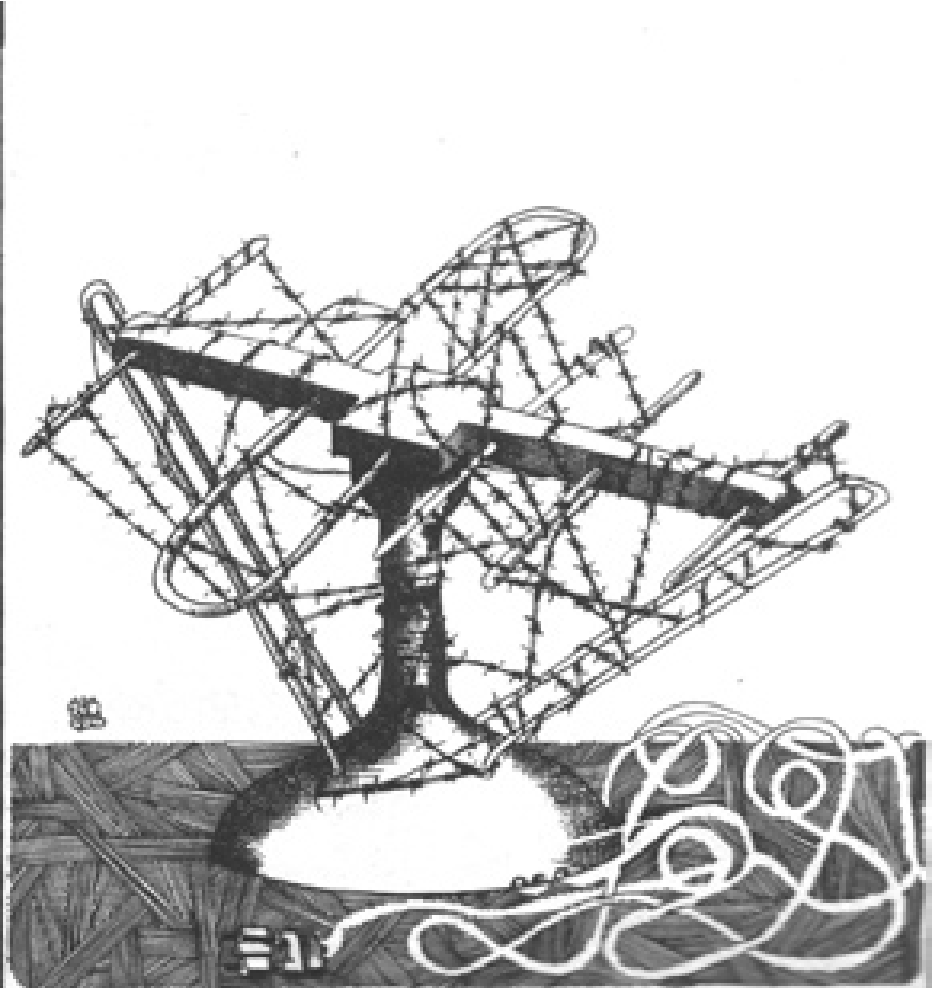
Çabamız, her şeyin metalaştırılmaya çalışıldığı bu dünyada özgür düşüncenin ürünlerinin, amatör bir ruhla sergilenmesini sağlamaktır.

Birlik Haberleri -31 Ocak 1975- "Haşhaşın Türkiye için Önemi" adlı sayfadan

Birlik Haberleri -31 Ocak 1975- "Sanat ve Kültür-Demokrasi Özgürlük" adlı

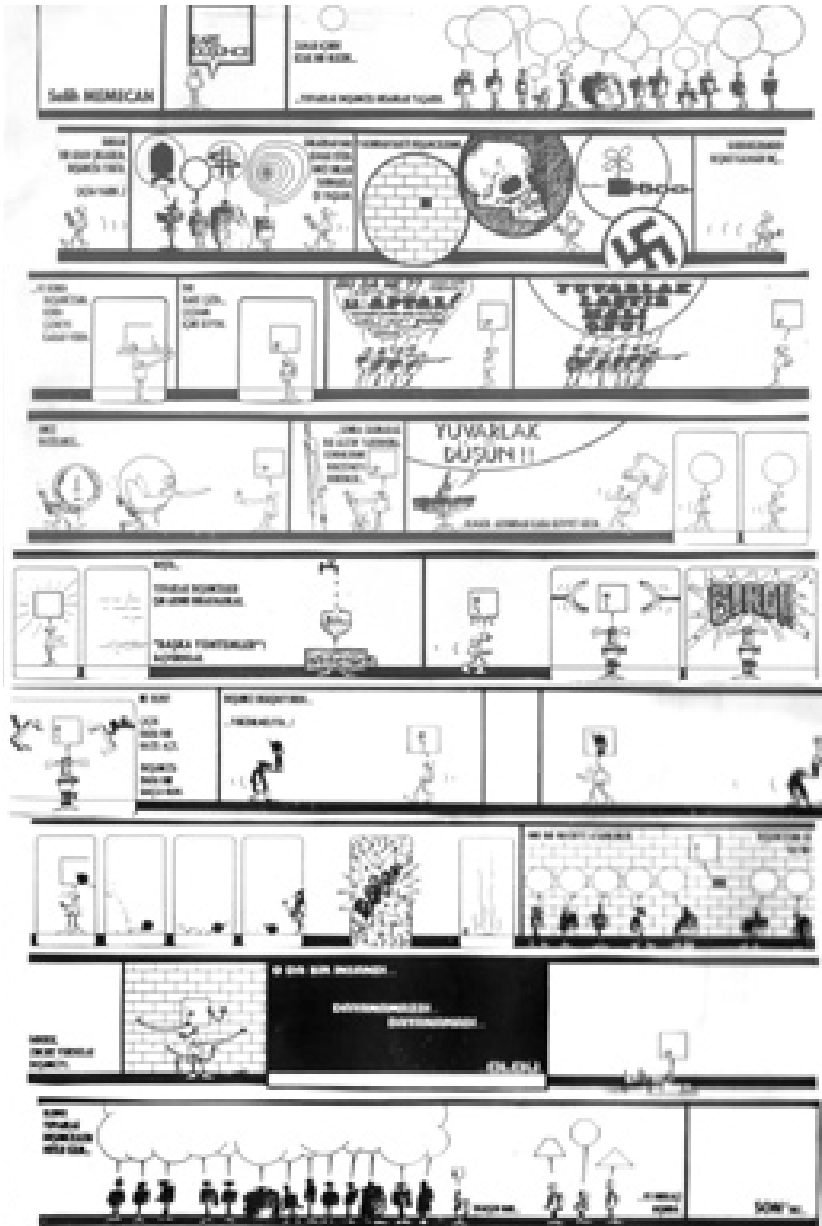
Birlik Haberleri -14 Şubat 1975- "TRT'nin Dünü ve Bugünü" adlı sayfadan

Birlik Haberleri -28 Mart 1975- "Zonguldak Kömür Havzası'ndaki İş Kazaları"

Birlik Haberleri -25 Nisan 1975-

Birlik Haberleri - 24 Ekim 1975- "Kare Düşünce" adlı sayfadandır

Birlik Haberleri -24 Ekim 1975- "Kare Düşünce" adlı sayfadandır

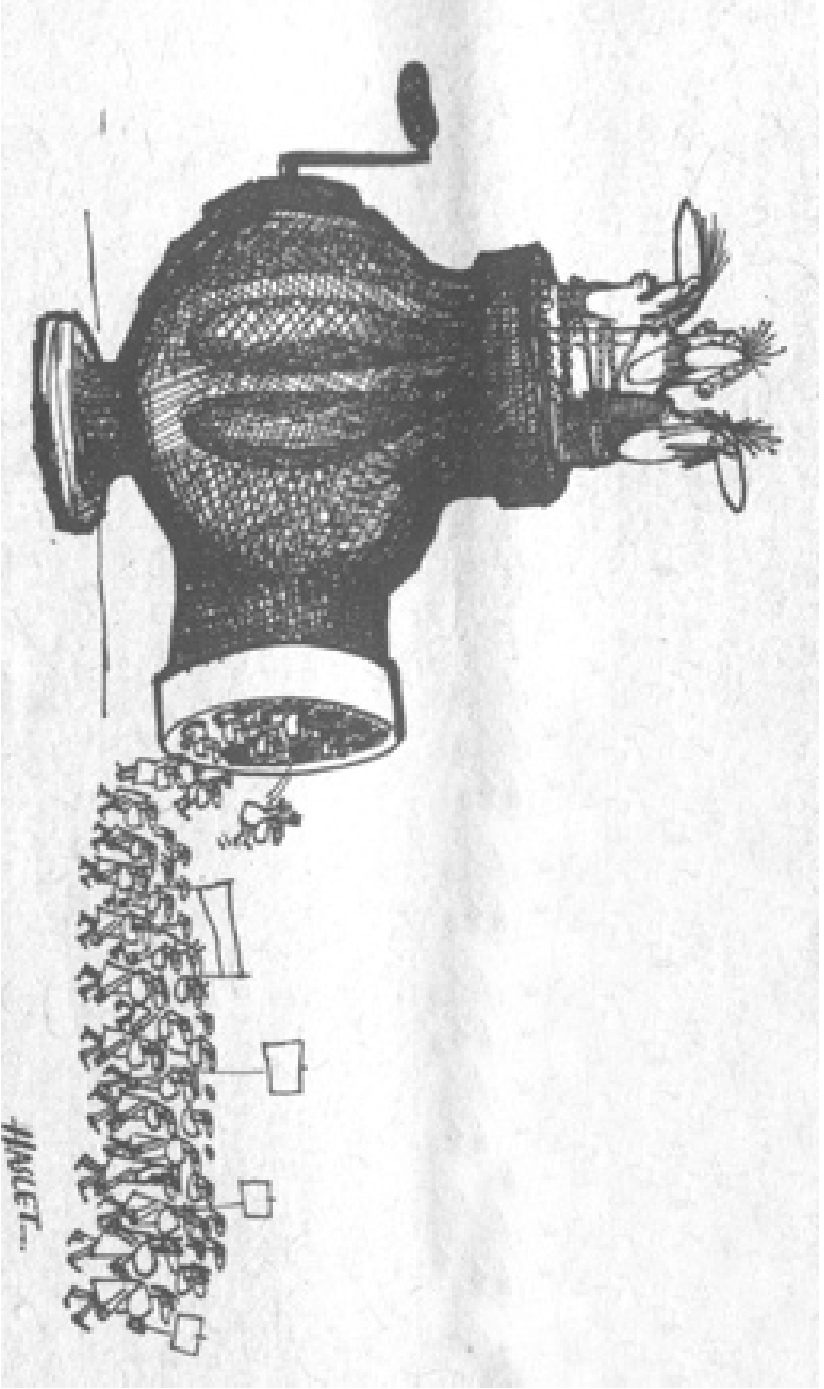
Birelik Haberleri -7 Kasım 1975- "Bir Üretim Aracı ORMAN" adlı sayfadan

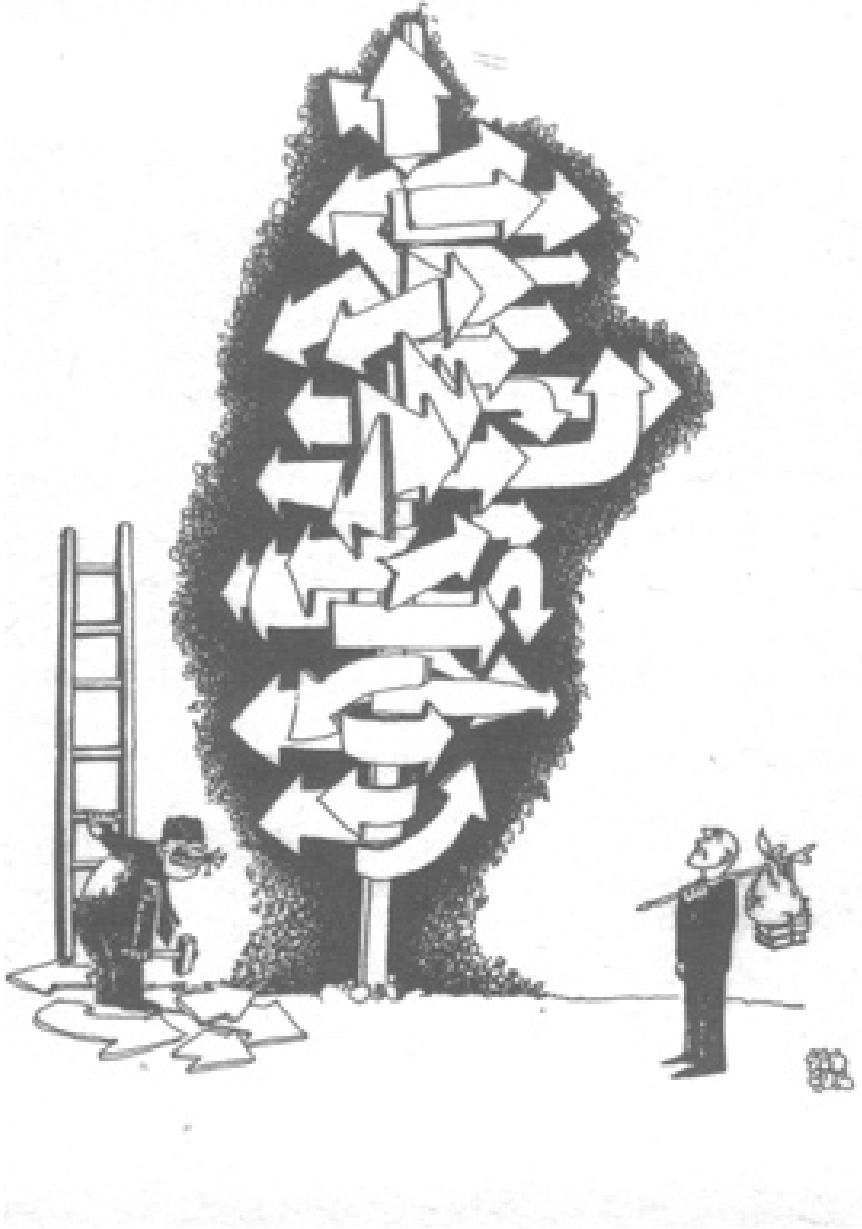
Birlik Haberleri -21 Kasım 1975- "Ulaşım Sorunu" adlı sayfadan

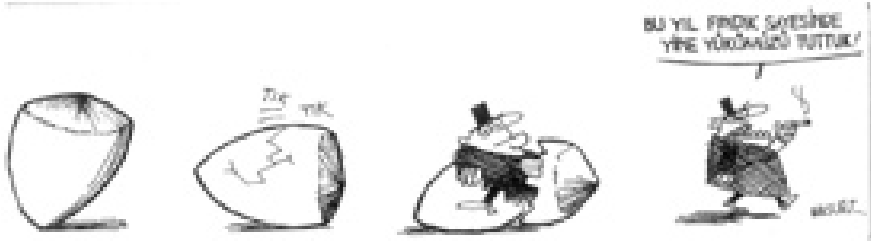
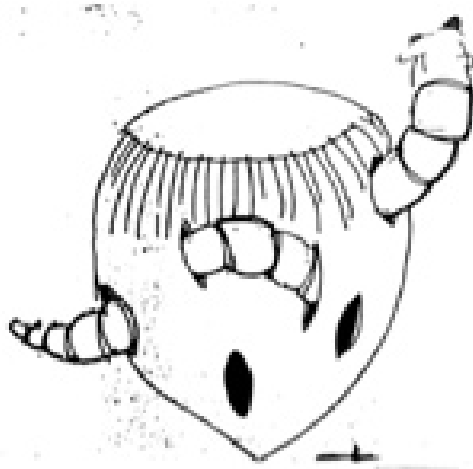
Birlik Haberleri -6 Şubat 1976- "Hammadde Kaynaklarımız ve Değerlendirilmesi"
adlı sayfadan

Birlik Haberleri -6 Şubat 1976- "Seydişehir'de Teknik Elemanların İşçilerle Bütünleşmesinden Korkulmaktadır" adlı

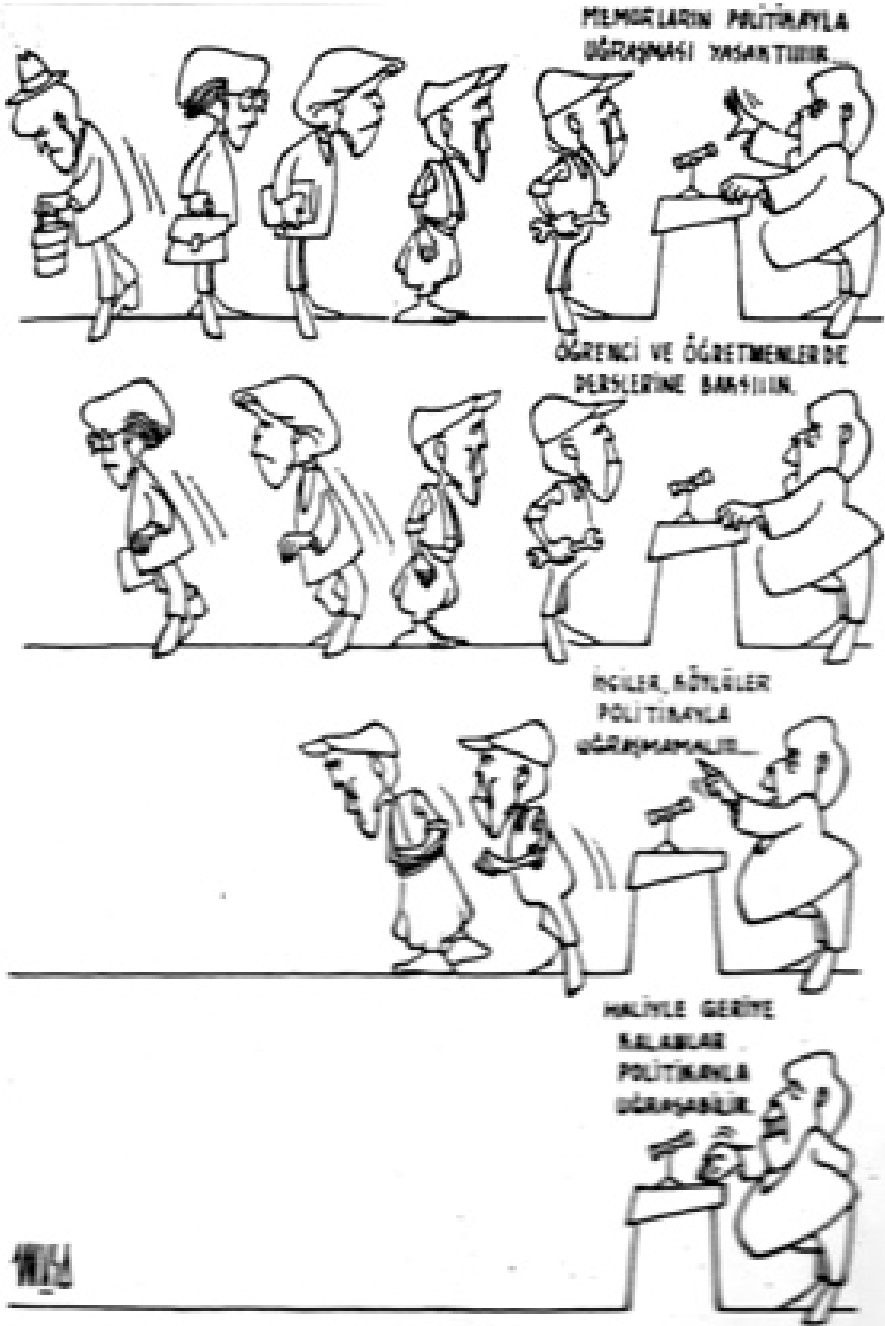
Birlik Haberleri -20 Şubat 1976- "MC Hükümetinin Memur Kıyımı ve Düşündürdükleri" adlı sayfadan

Birlik Haberleri -20 Şubat 1976- "Fındık raporu" adlı sayfadan

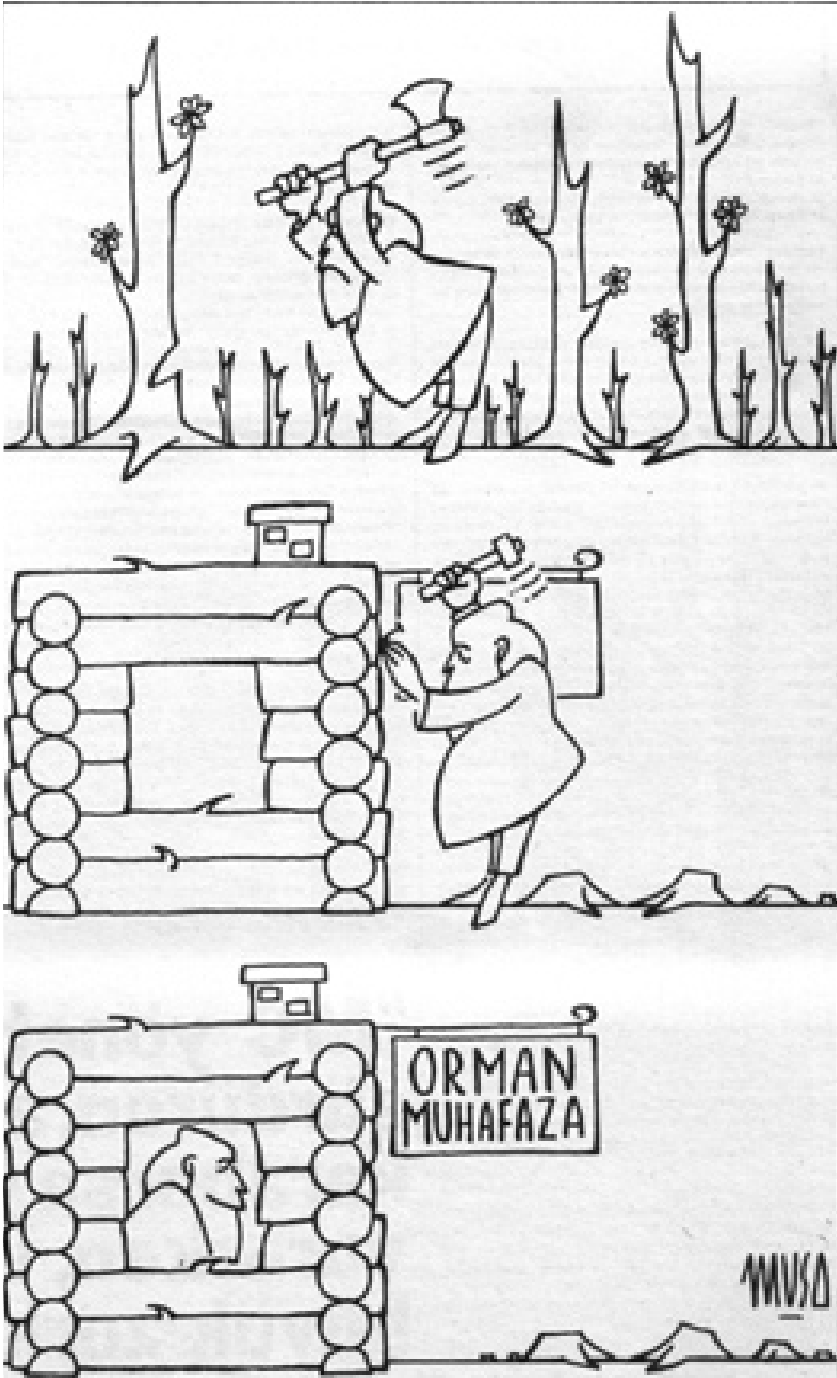

Birlik Haberleri -19 Mart 1976- "Kaba Çizgilerle 1975'ler Türkiye'si ve Madencililiğimiz" adlı sayfadan

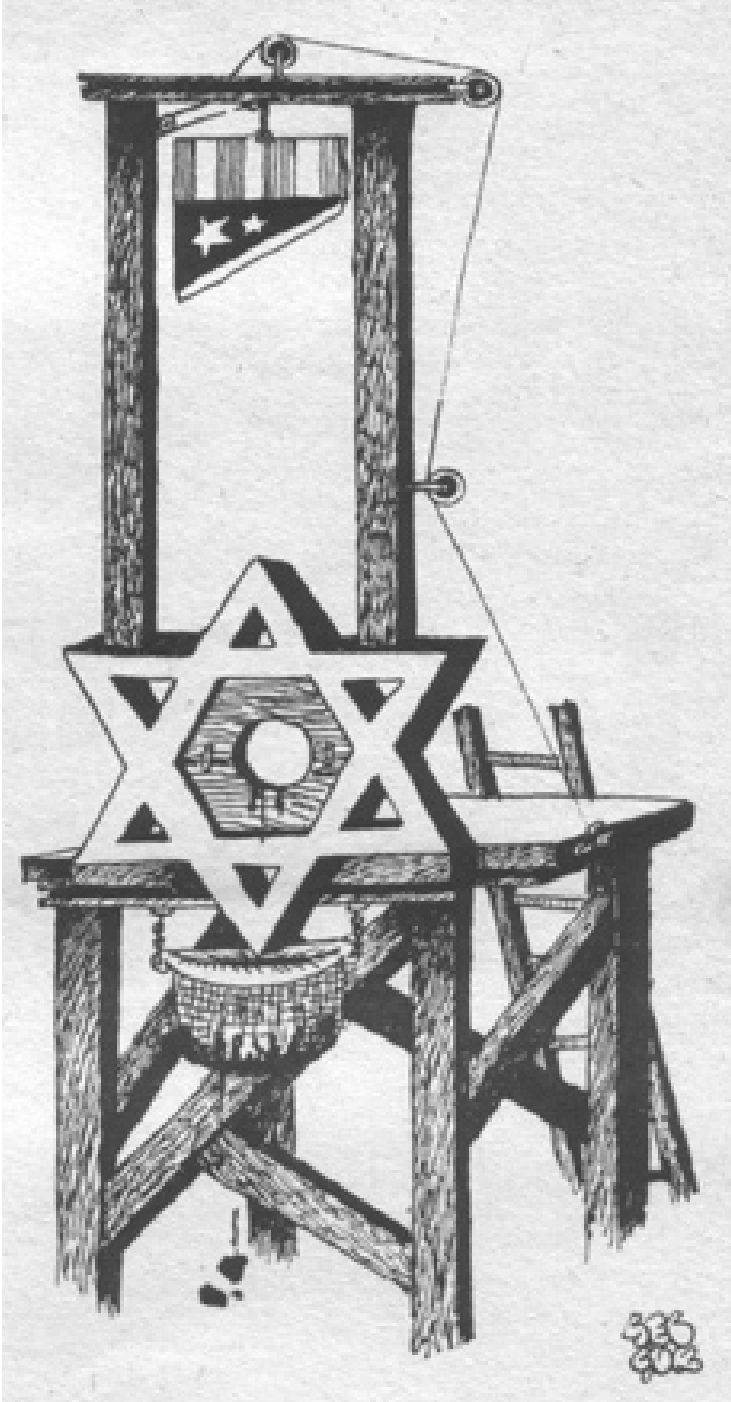

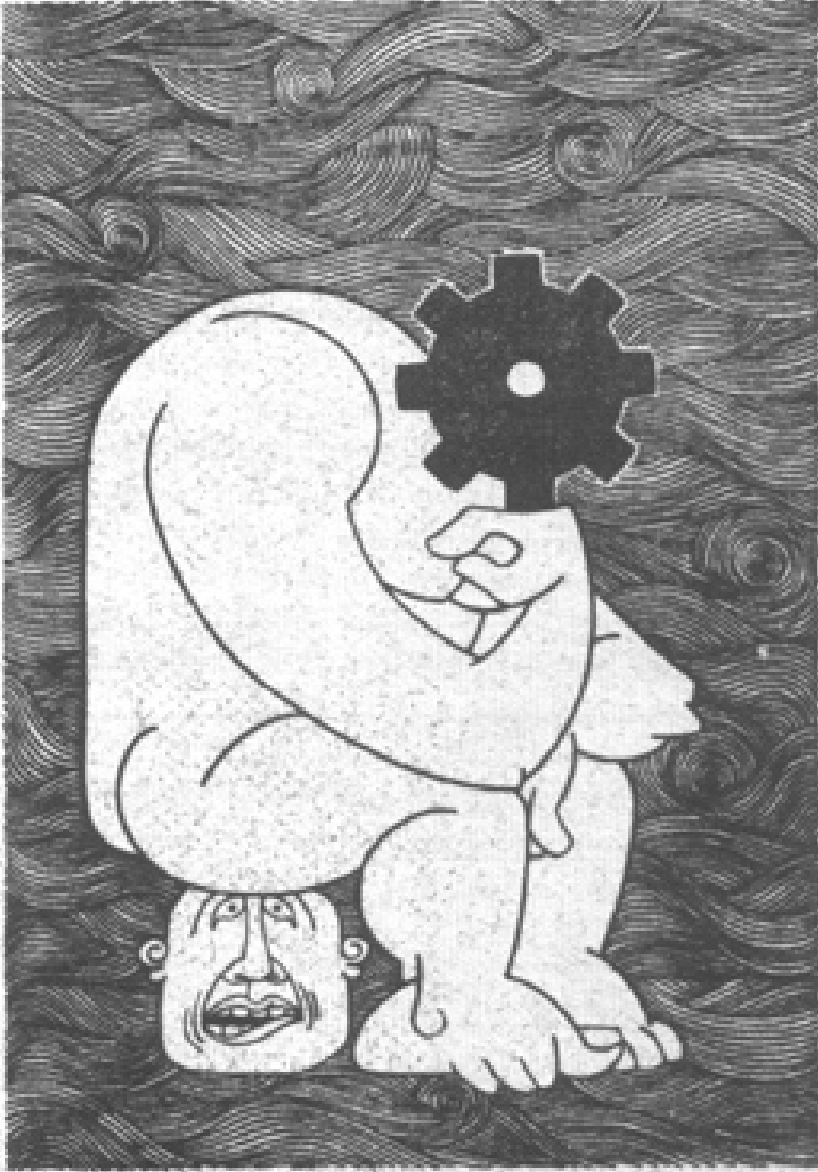
Birlik Haberleri -19 Mart 1976- "Faşist Baskı ve Kırımları Protesto" adlı say-

Birlik Haberleri -30 Nisan 1976- "Orman İşçiliği ve Orman Kesiminde Ücretler" adlı sayfadan

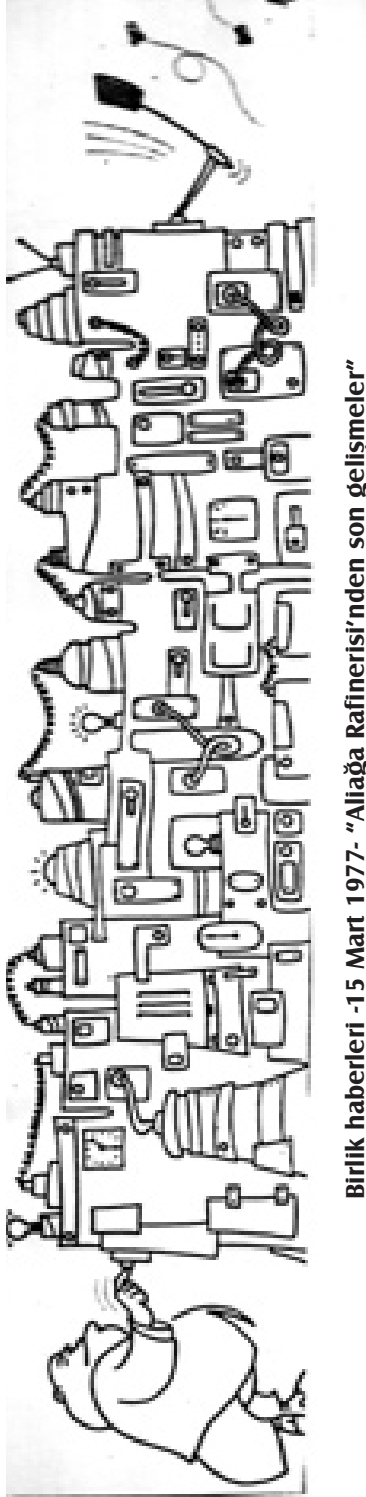
Birlik Haberleri -15 Eylül 1976- "Tel Zaatar Dramı Lübnan İç Savaşı ve Filistin" adlı sayfadan

Birlik Haberleri -1 Aralık 1976- "Türkiye Elektrik Kurumu'nda Geri Bir Adım"

Birlik haberleri -15 Aralık 1976- "Deprem" adlı sayfadan

Birlik haberleri -15 Mart 1977- "Aliağa Rafinerisi'nden son gelişmeler"

BİRLİK HABERLERİ

YAYIN KADROLARI

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **TMMOB adına Teoman Öztürk**
Yayın Sekreteri: **Hasan Barutçu- 4 ncü sayıdan 16 ncı sayıya kadar**
Teknik Sekreter: **Aykut Ülkütekin- 4 ncü sayıdan 16 ncı sayıya kadar**
Yayın Yönetmeni: **Yavuz Önen- 5 nci sayıdan 14 ncü sayıya kadar.**
Basın Yayın İlişkiler: **Selim Özkar- 5 nci sayıdan 65 nci sayıya kadar.**
Kapak Desen: **İbrahim Niyazioğlu- 6 ncı sayıdan 12 nci sayıya kadar.**
Yayın Komitesi Sekreteri: **Halit Öztürk- 16 ncı sayıdan 18 nci sayıya kadar.**
Teknik Sekreter: **Akın Barlas- 17 nci sayıdan 42 nci sayıya kadar.**
Yayın Komitesi Sekreteri: **Yalçın Çilingir-18 nci sayıdan 39 ncu sayıya kadar.**
Yayın Sekreteri: **Halit Öztürk-18 nci sayıdan 65 nci sayıya kadar.**
Teknik Sekreter: **Mustafa Akar-42 nci sayıdan 50 nci sayıya kadar.**

Yayın Denetleme Kurulu

Arif Delikanlı- 9 ncu sayıdan 11 nci sayıya kadar.
İrem Acaroğlu- 9 ncu sayıdan 11 nci sayıya kadar.
Sırrı Erkan- 9 ncu sayıdan 11 nci sayıya kadar.

Yayın Komitesi

Elektrik Mühendisleri Odası

Güney Gönenç- 11 nci sayıdan 28 nci sayıya kadar.
Bekir Özgirgin- 28 nci sayıdan 65 nci sayıya kadar.

İnşaat Mühendisleri Odası

Uğur Kökten- 11 nci sayıdan 17 nci sayıya kadar.
Bayram Durmuş- 17 nci sayıdan 46 ncı sayıya kadar.

Müslüm Solgun- 46 nci sayıdan 49 ncu sayıya kadar.

Fikret Başkaya- 52 nci sayıdan 65 nci sayıya kadar.

Kimya Mühendisleri Odası

Faruk Aktuzlu-11 nci sayıdan 12 nci sayıya kadar.

Yücel Özel-12 nci sayıdan 18 nci sayıya kadar.

Yüksel Çetin- 18 nci sayıdan 27 nci sayıya kadar.

Engin Akon- 27 nci sayıdan 34 ncü sayıya kadar.

Murat Gümrükçüoğlu- 34 ncü sayıdan 42 nci sayıya kadar.

Süleyman Özkaplan- 42 nci sayıdan 46 nci sayıya kadar.

Burhan Göbelez- 46 nci sayıdan 58 nci sayıya kadar.

Süleyman Özkaplan- 58 nci sayıdan 64 ncü sayıya kadar.

Maden Mühendisleri Odası

Ömer Yenel-11 nci sayıdan 42 nci sayıya kadar.

Yalçın Çilingir-42 nci sayıdan 65 nci sayıya kadar.

Makina Mühendisleri Odası

Bülent Vargel- 11 nci sayıdan 28 nci sayıya kadar.

Neşet Kocabıyıköğlu- 28 nci sayıdan 34 ncü sayıya kadar.

Oğuz Türkyılmaz- 34 ncü sayıdan 61 nci sayıya kadar.

Gündüz Gözen- 61 nci sayıdan 65 nci sayıya kadar.

Mimarlar Odası

Yavuz Önen- 19 ncu sayıdan 49 ncu sayıya kadar.

Ahmet Sönmez- 49 nc u sayıdan 65 nci sayıya kadar.

Ziraat Mühendisleri Odası

Şükrü Altınova- 11 nci sayıdan 12 nci sayıya kadar.

Sami Doğan- 12 nci sayıdan 24 ncü sayıya kadar.

Akın Birdal- 24 ncü sayıdan 63 ncü sayıya kadar.

İsmet Taysi- 63 ncü sayıdan 65 nci sayıya kadar.